INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HRVATSKA RIJEČ

BROJ 1170

19. RUJNA 2025. CIJENA 50 DINARA

ISSN 1451-4257

Radni susret udruga

Digitalni alati za unaprjeđenje rada

SADRŽAJ

6

Konferencija za medije predsjednice HNV-a Jasne Vojnić

Vrtić u Tavankutu uskoro počinje s radom

10

Održana konferencija »Samoregulacija i informiranje na jezicima nacionalnih manjina«

Urediti odnos redakcija i vijeća

12

Marko Tamburić, menadžer razvoja poslovanja i proizvoda u kompaniji *Coming*

Poljoprivreda bez volana

16

Kod franjevaca proslavljen blagdan Crne Gospe subotičke

Više od tri stoljeća Gospine slike

17

»Godine novog preporoda«: 100 godina od rođenja Geze Kikića (1925. – 2002.)

Prvi suvremeni antologičar podunavskih Hrvata

30

23. Pokrajinski susret hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva* u Tavankutu

U znaku 100. obljetnice rođenja Kate Ivanković

OSNIVAČ:
Hrvatsko nacionalno vijeće
IZDAVAČ:
Novinsko-izdavačka ustanova
Hrvatska riječ, Preradovićeva 11
24000 Subotica
UPRAVNI ODBOR:
vlč. Vinko Cvijin (predsjednik), vlč. Josip Ivešić, Mirjana Stantić, Gordana Jerković, Nevenka Tumbas, Renata Kuruc, Marica Stantić, Amalija Šimunović, Mirjana Trkulja
RAVNATELJICA:
Karolina Bašić
e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs
GLAVNA I ODGOVORNA UREDNICA:
Zlata Vasiljević (urednica@hrvatskarijec.rs)
REDAKCIJA:
Ivana Petrekanić Sič
(koordinatorica dopisne službe)
dr. sc. Jasminka Dulić
(novinarka, urednica političke rubrike)
Željka Vukov
(novinarka, urednica društvene rubrike)
Davor Bašić Palković
(novinar, urednik rubrike kultura)
Ivan Ušumović
(novinar, urednik sportske rubrike)
Zvonko Sarić
(novinar)
Jelena Dulić Bako
(novinarka)
Suzana Darabašić
(novinarka dopisništva Srijem)
e-mail: desk@hrvatskarijec.rs
LEKTOR:
Zlatko Romić
TEHNIČKA REDAKCIJA:
Thomas Šujić (tehnički urednik)
Jelena Ademi (grafička urednica)
FOTOGRAFIJE:
Nada Sudarević
FINANCIJE I RAČUNOVODSTVO:
Mirjana Trkulja
(tajnice@hrvatskarijec.rs)
(distribucija@hrvatskarijec.rs)
ADMINISTRACIJA:
Branimir Kuntić

TELEFON: ++381 24/55-33-55;
++381 24/55-15-78;
++381 24/53-51-55
TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230
E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs
WEB: www.hrvatskarijec.rs
TISAK: Rotografika d.o.o., Subotica
List je upisan u Registar javnih glasila Agencije za privredne registre Republike Srbije pod registarskim brojem: NV000315
COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija
u publikaciji Biblioteka
Matice srpske, Novi Sad
32+659.3(497.113=163.42)

Skeniraj i preuzmi aplikaciju

Načela i stvarnosti

Kao što možete čitati na stranicama novoga broja, pošloga tjedna u Novom Sadu održana je konferencija posvećena temi vezanoj za manjinske medije, u koje spada i *Hrvatska riječ*. Na konferenciji je bilo riječi o internim etičkim kodeksima, koji ne predstavljaju samo etička pravila novinarske profesije, već i mehanizam zaštite uređivačke i kadrovske politike redakcija od utjecaja nacionalnih vijeća. Ti kodeksi postali su i dio novog Zakona o informiranju iz 2023. godine te bi ih svi manjinski mediji trebali imati, što zasad još uvijek nije slučaj. Također, zakon predviđa da načela medija čiji su osnivači izdavača nacionalna vijeća moraju biti usklađena s načelima rada javnih medijskih servisa.

Ovoga tjedna, 15. rujna, obilježen je Međunarodni dan demokracije. Tim povodom Nezavisno udruženje novinara Srbije pridružilo se pozivu Međunarodne federacije novinara na borbu protiv cenzure i obranu novinarstva, podsjećajući da bez slobodnih medija nema demokracije. Tamo se navodi i da je prema posljednjem godišnjem izvješću Reportera bez granica globalna situacija slobode medija pala na novu najnižu razinu. Među 180 zemalja u kojima Reporteri bez granica izrađuju indeks slobode medija, Srbija je u posljednjem izvješću zauzela 96. mjesto.

Već deset i pol mjeseci u Srbiji traju prosvjedi (započeti nakon tragedije u Novom Sadu), koji su podijelili javnost, radne kolektive, susjede... Polarizacija je ozbiljna i trenutno je teško zamisliti neki oblik društvenog dijaloga. A takva nam je i medijska slika, s malo neutralnog izvještavanja (oslobođenog političkih, ideoloških ili osobnih preferencija novinara i medija, uz osigurani prostor za različite strane i mišljenja) te čitatelji, gledatelji i slušatelji praktički žive u različitim stvarnostima.

Mjesecima traju i stranačka previranja u Demokratskom savezu Hrvata u Vojvodini, koja se prelijevaju i u širi kontekst hrvatske zajednice u Srbiji. Imajući u vidu da sve više živimo »online«, sve se to ogleda i u objavama i komentarima na društvenim mrežama.

D. B. P.

Prosvjed poljoprivrednika

Traže podršku i ukidanje akciza za dizel

Nezadovoljni poljoprivrednici u ponedjeljak su, 15. rujna, organizirali prosvjed upozorenja širom Srbije, a u Novom Sadu je bilo više od 100 traktora. Iako su poljoprivrednici najavili da će samo izaći na ulice u prosvjednu vožnju bez blokada cesti, toliki broj traktora u Novom Sadu automatski je blokirao promet u nekim dijelovima grada. Prosvjed je počeo oko podneva, a poljoprivrednici su počeli odlaziti nešto poslije 19 sati, pa su ulice odblokirane, javio je 021.

O daljnjim koracima poljoprivrednici će odlučivati idućih dana i ovisit će od odgovora države na njihove zahtjeve.

FOTO: Dragan Gojić / BETA

Zahtjevi poljoprivrednika

Poljoprivrednici su podsjetili da je prošlo godinu dana od kada su na istom mjestu simbolično »pokopali« poljoprivredu. Od tada se, kažu, ništa nije promijenilo, osim resornog ministra.

»Nisu nam ispunili nijedan zahtjev, te smo ponovo na ulici«, naveli su poljoprivrednici tijekom obraćanja okupljenima.

Dejan Rakić iz udruženja poljoprivrednika Aradac naveo je da poljoprivrednici ne traže milostinju, nego da se sustav uredi. U akciji su sudjelovali poljoprivrednici iz Inicijative za opstanak poljoprivrednika Srbije, Udruženja *Banatska crnica*, *Dolovački paori*, Savez udruženja poljoprivrednika Banata, Udruženje poljoprivrednika *Aradac* i Udruženje poljoprivrednika Općine Srbobran. Predsjednik Saveza poljoprivrednika Banata **Dragan Kleut** kazao je za *Vreme* da su razlozi za prosvjed neispunjeni zahtjevi.

»Zahtijevamo isplatu jednokratne podrške za 2025. godinu u iznosu od 300 eura po hektaru za jare kulture i voćne zasade zbog nesagledivih posljedica suše, jer je nemoguće nastaviti proizvodnju. Tu je i zahtjev za regulaciju tržišta i praćenje svjetskih cijena poljoprivrednih proizvoda i formiranje relevantne burze koja će usuglasiti cijene poljoprivrednih proizvoda sa svjetskim burzama«, rekao je Kleut.

Jedan od zahtjeva je i izmjena Zakona o akcizi po kojem će poljoprivrednicima biti omogućeno točenje dizela po osnovnoj cijeni bez akcize. Osim toga, poljoprivrednici zahtijevaju isplatu svih zaostalih subvencija i refinanciranje svih poljoprivrednih kredita s jedan posto kamate, jer su poljoprivrednici pogođeni sušom i prinosi usjeva su »nikakvi«. Nedavno je Inicijativa za opstanak poljoprivrednika Srbije (IZOPS) uputila još jedan zahtjev vlastima: da se Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede »obračuna« s fiktivnim gospodarstvima i da prezentira javnosti što su uradili po tom pitanju.

Ministar: Zahtjevi su nerealni

Ministar poljoprivrede **Dragan Glamočić** izjavio je da su zahtjevi poljoprivednika koji prosvjeduju nerealni jer je potrebna čak petina proračuna Srbije da bi se ispunili.

Glamočić je gostujući na TV K1 naveo da ispunjenje zahtjeva poljoprivrednika, a to su 300 eura po hektaru, oslobađanje goriva od akciza i rješavanje dugova prema Fondu za mirovinsko osiguranje traži tri jednogodišnja proračuna. Dodao je da najveći dio poticaja iz proračuna dobijaju upravo poljoprivrednici i istakao da se može ubrzati isplata povrata novca po litri goriva. Istakao je da je ispunjeno ono što je dogovoreno na sastancima s poljoprivrednicima u kolovozu prošle godine i što je potpisano u sporazumu s njima.

»Jedino što je ostalo jest raditi na razvoju burze proizvoda, ali to traži dvije strane. Moraju dolaziti na sastanke, moraju se uključiti u radne grupe. Sve što smo obećali, isplata subvencija za sjeme do kraja godine, sve smo ispoštovali. I druga stvar, realizacija proračuna Ministarstva poljoprivrede na današnji dan je preko 80 postotaka, preko 90 milijardi je isplaćeno primarnim proizvođačima. I bit će isplaćen kompletan proračun do kraja godine i raspisat ćemo sve javne pozive. Znači, i za nabavu mehanizacije, i opreme, i osiguranja, i genetske resurse, i 100.000 po junici«, naglasio je Glamočić.

Pozvao je poljoprivrednike na razgovor i istakao kako bi se u razgovore trebala uključiti i druga udruženja jer, kako je rekao, ne može pregovarati samo jedna grupa budući da u Srbiji postoje desetci udruženja poljoprivrednika.

Priredila: J. D.

Grlić Radman: Otvorena pitanja sa Srbijom ostaju, ali komunikacija je ključ

Nakon dvomjesečne ljetne stanke, Hrvatski sabor započeo je 15. rujna s radom. U prijepodnevnom dijelu namijenjenom za zastupnička pitanja Vladi Republike Hrvatske, zastupnica **Jasna Vojnić** zahvalila je ministru vanjskih i europskih poslova **Gordanu Grliću Radmanu** na njegovom angažmanu i posredovanju u otvaranju vrtića u Tavankutu.

»Zahvaljujući Vašem angažmanu i posredovanju vrtić u Tavankutu uskoro počinje s radom. Vlada je u okviru cjelokupnog projekta uložila 1,3 milijuna, međutim da nije bilo Vašeg angažmana i redovitih kontakta s ministrom vanjskih poslova Republike Srbije **Markom Đurićem**, vrtić vrlo vjerojatno ove jeseni ne bi počeo s radom«, navela je Vojnić i pitala ministra Grlića Radmana postoje li s Ministarstvom vanjskih poslova Republike Srbije otvorena pitanja na kojima se radi, koji su ishodi te kakav je daljnji plan aktivnosti.

Grlić Radman podsjetio je da je 13. lipnja imao konstruktivan sastanak sa srpskim kolegom Markom Đurićem u Beogradu, kada je nazočio proslavi Svetog Ante.

»Tada smo govorili o vašim strateškim, ključnim kapitalnim projektima 'Rasti gdje si posijan', 'Sagradi mlin gdje je voda' i 'Matica', sjetimo se samo kada je prije dvije godine premijer **Plenković** otvorio dom koji je izgrađen zahvaljujući sredstvima Vlade Hrvatske u Subotici, gdje su smještene krovne institucije Hrvata. Naši odnosi su vrlo dobri i vrijedno je poštovanja naš uljudni odnos i otvoreni kanali komunikacije koji su stalni i koji zahtijevaju upornost i strpljenje, ali ključ je stalna komunikacija i spremnost pomoći kada se pojave izazovi«, kazao je.

Međutim, kako je istaknuo, to nije dovoljno.

»Očekujemo rješavanje važnih problema koja opterećuju dvije države, vi znate da je to pronalazak 1744 nestale osobe, odšteta logoraša, povrat arhivskog gradiva, obilježavanje logora u kojima su bili zatočenici, dobar primer je u Morinju u Crnoj Gori. I naravno, ono što je važno i o čemu smo puno razgovarali sa svim dužnosnicima, a to je zajamčeni mandat u Narodnoj skupštini Srbije«, rekao je.

Ministar je dodao i da usprkos antihrvatskoj retorici u Srbiji, Hrvatsku nikad nije posjetio veći broj turista iz Srbije.

»Mi nikada nismo imali više gostiju iz Srbije kao ove godine – 267.000, to je 2 milijuna noćenja, dakle 12 posto više nego ranijih godina, a upravo su ti gosti pokazali veliki osjećaj sigurnosti i da su dobrodošli.«

On je podsjetio i da je Hrvatska od 2018. do 2024. godine uložila u Hrvate u Srbiji 6 milijuna eura te da će nastaviti ulagati i dalje.

Jasna Vojnić je istaknula kako joj je drago čuti da će se nastaviti kontinuirani susreti »jer osim financijske potpore važna nam je i politička potpora i hvala što držite crvene linije i po pitanju Hrvata u Srbiji«, zaključila je Vojnić.

M. V. R.

Hrvatski jezik od ove školske godine i u Beogradu

I školarci iz Beograda od ove školske godine imat će priliku učiti hrvatski jezik, a prvi ogledni sat bit će održan u prostorijama Fondacije *Antun Gustav Matoš* danas (petak, 19. rujna), s početkom u 18 sati.

Kako objašnjava predsjednica Odbora za obrazovanje u Hrvatskom nacionalnom vijeću **Nataša Francuz**, nastava će se odvijati po modelu »hrvatski jezik s elementima nacionalne kulture«, kako to već postoji u pojedinim gradovima u Vojvodini. Sati će se održavati upravo u prostorijama Fondacije, a učenike očekuje ugodno okruženje, zanimljivi sadržaji i bogat program izvannastavnih aktivnosti.

Nastavu će držati profesorica **Dubravka Tinodi**, a za sada je zainteresirano desetak učenika.

»Nastava u Beogradu mnogo je godina bila velika želja naše zajednice i stvorili su se uvjeti da se to ostvari, naravno i zahvaljući Ministarstvu znanosti, obrazovanja i mladih Hrvatske koje će financirati nastavu. Nastojat ćemo da učenici imaju jednake uvjete kao i u ostalih 15 mjesta gdje se nastava izvodi u ovom obliku. Inicijativa je naišla na pozitivne reakcije kako pojedinaca, tako i institucija i diplomacije«, poručila je Francuz.

Upravitelj Fondacije *Antun Gustav Matoš* **Marin Piuković** kaže kako zainteresiranost i dobra volja roditelja predstavljaju motivaciju da se Fondacija još više angažira na programima koji će okupljati Hrvate u Beogradu.

»Vrata Fondacije uvijek će biti otvorena za sve koji žele svojim radom i dobronamjernim idejama pomoći i uključiti se u aktivnosti. Nadam se da će se broj djece povećavati, da će ova nastava biti i mjesto puno dječjeg smijeha i radosti te da ćemo kao hrvatska zajednica u Beogradu biti na ponos svima«, kazao je Piuković.

M. V. R.

Konferencija za medije predsjednice HNV-a Jasne Vojnić

Vrtić u Tavankutu uskoro počinje s radom

Bit će otvorena jedna, mješovita grupa, što znači više djece različitog uzrasta, kapaciteta za 30 mališana, s cjelodnevnim boravkom. Vojnić je pozvala roditelje da isprate otvaranje eUprave te da napišu zamolbe za premještaj djece

Nakon višemjesečne neizvjesnosti oko otvaranja vrtića *Anđeli čuvari* u Tavankutu na hrvatskom jeziku, objekt će biti stavljen u funkciju do kraja rujna, najavila je na prošlotjednoj konferenciji za medije predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**. Bit će otvorena jedna, mješovita grupa, što znači više djece različitog uzrasta, kapaciteta za 30 mališana, s cjelodnevnim boravkom, dok je plan da se jaslice otvore dogodine jer za to treba napraviti pripremne radnje.

»Ono što s velikom sigurnošću mogu reći jest da smo vrlo blizu okončanja svih procedura, da sve ide prema dogovorima i da će već koncem mjeseca vrtić biti otvoren i početi s radom. Naime, s tehničkim ravnateljem *Naše radosti* **Veljkom Vojnićem**, kao i za vrtiće *Sunčica* i *Biser*, postigli smo dogovore koje je on ispoštovao i ja vjerujem da će tako biti i ovoga puta«, kazala je Vojnić.

Upis preko eUprave

Kako je pojasnila, dan ranije (11. rujna), održana je sjednica Upravnog odbora Predškolske ustanove *Naša radost* na kojoj je prihvaćeno pismo o namjerama koje je uputila tavankutska župa Presvetog Srca Isusova. Nakon što prođe rok za žalbe od osam dana, *Naša radost* će potpisati sporazum o suradnji sa župom, nakon čega će moći početi s radom na način da će se ponovno otvoriti eUprava za upis djece.

»Svi oni koji su ostali neraspoređeni trebaju se ponovno prijaviti na eUpravu, upisati svoje dijete i zaokružiti da žele biti raspoređeni u objekt *Anđeli čuvari*. Svi oni koji su već u sustavu, bilo da su u objektima u *Petru Panu* ili Gornjem Tavankutu ili Mirgešu, trebaju tražiti premještaj tako što će napisati zamolbu. Dakle, neće biti sve od 1. rujna, ali bit će do kraja ovoga mjeseca zahvaljujući angažmanu ministara **Gordana Grlića Radmana**, **Marka Đurića**, **Deme Berishe** i, evo i ravnatelja Predškolske ustanove Veljka Vojnića, te Grada Subotice«, istaknula je Jasna Vojnić.

Vrtić – vlasništvo župe

Kako je podsjetila, vrtić je izgrađen u okviru kapitalnog projekta Vlade Hrvatske »Rasti gdje si posijan« koji sve zajedno košta 1,3 milijuna eura, a sam vrtić u Tavankutu je koštao 860.000 eura.

»Ono što također treba kazati da 860.000 eura nije građevina, to sve da bi vrtić bio otvoren: sve dozvole, sva pojektno-tehnička dokumentacija, idejna rješenja, igralište, dvorište, namještaj, izgradnja vrtića i još izgradnja pastoralnog centra. Tu su i nadzor i sigurnost na radu, ali 860.000 je bilo sveukupno. Ono što još treba naglasiti jest da zemljište nije kupljeno, ono je vlasništvo župe koja je investitor, mi smo financijeri, i sve ostaje u vlasništvu Crkve i to je na neki način strategija HNV-a da sve što radimo, a Hrvatska financira, mi smo takoreći protočni bojler koji dalje raspoređuje sredstva u zajednicu i sve ostaje na dobrobit Tavankuta, župe i djece. Župa će dobi-

vati kiriju za održavanje tog vrtića, a politika je dakle da to ne ostaje u vlasništvu HNV-a nego da mi samo sklapamo sporazum s njima i sve ostaje njima u vlasništvu. Isto je tako i s projektom 'Sedam matica' – Hrvatska financira preko nas, mi dajemo naše ljudske resurse, a sve ostaje na dobrobit tih župa, KUD-ova...«, pojasnila je predsjednica HNV-a.

Ona je pozvala roditelje da isprate otvaranje eUprave te da napišu zamolbe za premještaj djece.

Vojnić je najavila i da će press konferencije biti uobičajena praksa HNV-a na mjesečnoj razini, kada će novinari imati priliku postaviti pitanja koja ih interesiraju.

M. V. R.

HRVATSKO NACIONALNO VIJEĆE U REPUBLICI SRBIJI

Temeljem članka 6. Pravilnika o priznanjima Nacionalnog vijeća hrvatske nacionalne manjine od 4. listopada 2013. godine s izmjenama i dopunama od 2. prosinca 2013. godine, Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji (u daljnjem tekstu: Vijeće), upućuje

JAVNI POZIV
za podnošenje prijedloga za dodjelu priznanja
Hrvatskog nacionalnog vijeća u Republici Srbiji za 2025. godinu

Poziv se upućuje za dodjelu sljedećih priznanja:
- priznanje *Ban Josip Jelačić* za društveni rad u hrvatskoj zajednici;
- priznanje *Dr. Josip Andrić* za doprinos hrvatskoj kulturi;
- priznanje *Pajo Kujundžić* za doprinos obrazovanju na hrvatskom jeziku.

Uz obrazloženi prijedlog za dodjelu priznanja na hrvatskome jeziku u pisanom obliku, potrebno je dostaviti dokumentaciju kojom se dokazuju navodi iz prijedloga, te kratak životopis predloženoga kandidata.
Podnositelji prijedloga mogu biti sve pravne i fizičke osobe.
Prijedlozi se dostavljaju putem preporučene poštanske pošiljke, elektronički na e-mail: ured@hnv.org.rs ili osobno u zatvorenoj kuverti na adresu: Hrvatsko nacionalno vijeće u Republici Srbiji, Preradovićeva br. 13, 24000 Subotica, s naznakom »Za javni poziv za dodjelu priznanja«.
Rok za dostavljanje prijedloga je najkasnije do 17. listopada 2025. godine.
Podnesene prijedloge razmotrit će povjerenstvo Vijeća i svoje prijedloge za dodjelu priznanja dostaviti Vijeću koje donosi odluku o priznanjima.
Imena dobitnika priznanja biti će objavljena u tjedniku *Hrvatska riječ*, na internetskim stranicama Vijeća i Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata te u drugim sredstvima javnoga priopćavanja.
Priznanja će biti svečano uručena 15. prosinca 2025. na obilježavanju praznika hrvatske zajednice u Republici Srbiji.

Radni sastanak udruga

Digitalni alati za unaprjeđenje rada

Kroz predavanja i praktični rad sudionici su imali prilike stjecati znanja o tome kako unaprijediti aktivnosti na društvenim mrežama, dizajnirati plakate u programu Canva te kako koristiti popularni ChatGPT

Digitalno okruženje te korištenje suvremenih alata i umjetne inteligencije bile su teme radnog susreta-seminara za predstavnike hrvatskih udruga i zainteresirane pojedince iz hrvatske zajednice koji je održan 13. rujna na Paliću. Organizator je bio Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata u suradnji s Hrvatskim nacionalnim vijećem. Na početku seminara sudionike su pozdravili ravnatelj ZKVH-a **Josip Bako** i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**, naglasivši važnost redovitih polugodišnjih susreta predstavnika udruga i njihove edukacije s ciljem što boljeg korištenja financijskih i ljudskih resursa s kojima raspolažu.

Sudjelovalo je četrdesetak sudionika iz različitih krajeva Vojvodine i Beograda, a predavač je bio **Filip Čeliković**.

Društvene mreže

Kako je istaknuto, društvene mreže (Facebook, Instagram, TikTok) i digitalni marketing mogu značajno pridonijeti promociji rada i djelovanja udruga. Glede društvenih mreža, među ostalim, bilo je riječi o funkcioniranju njihovih algoritama i konkretnim aktivnostima za povećanje vidljivosti objava.

»Ako hoćemo da naše objave budu vidljivije, moramo se međusobno angažirati, komentirati, 'lajkati' ili podijeliti objave. Komentari najviše povećavaju angažman. Na angažman utječu i 'hashtagovi', poput *hrvatiusrbiji*, *hrvatskazajednica* i slično, te označavanje, odnosno 'tagiranje' sudionika i pokrovitelja neke manifestacije ili projekta«, kazao je Čeliković.

Plakati u *Canvi*

Održana je i prezentacija kreiranja plakata za manifestacije. U sklopu praktičnoga dijela sudionici su, podijeljeni u timove, imali priliku oprobati se u dizajniranju plakata, koristeći online program *Canva*.

Kako je Čeliković istaknuo, kvalitetan plakat treba imati svoj *eye catcher* ili *hook* (poput atraktivnog naziva ili poruke) koji će sadržavati glavni, informativni dio poruke. Dulje zadržavanje na plakatu, do 15 sekundi, odnosi se na redundantni dio poruke, dio koji nije nužno potreban za razumijevanje njezina osnovnog značenja.

»U prvom pogledu pošiljatelja potrebno je paziti na njegovu angažiranost. Zatvorene sugestivne poruke smanjuju angažiranost, otvorene prozračne poruke poput pitanja, asocijacije, evociranja uspomena, prostora za stav, povećavaju angažman primatelja«, naveo je Čeliković.

Također, preporuka je i da svaka udruga, glede dizajna, nastoji imati svoj prepoznatljivi vizualni identitet.

ChatGPT kao pomoćnik

Sudionici seminara upoznati su s načinom rada i mogućnostima *ChatGPT*-ja kao potencijalno korisnog alata u svakodnevnom radu udruga (izrada vizuala, dobivanje ideja, kraćenje tekstova, lektura, izrada QR koda, pomoć u izradi dopisa...). U tom segmentu posebna pozornost dana je primjerima kako *ChatGPT* dovesti u željenu bazu podataka tzv. davanjem uloge (roliranjem).

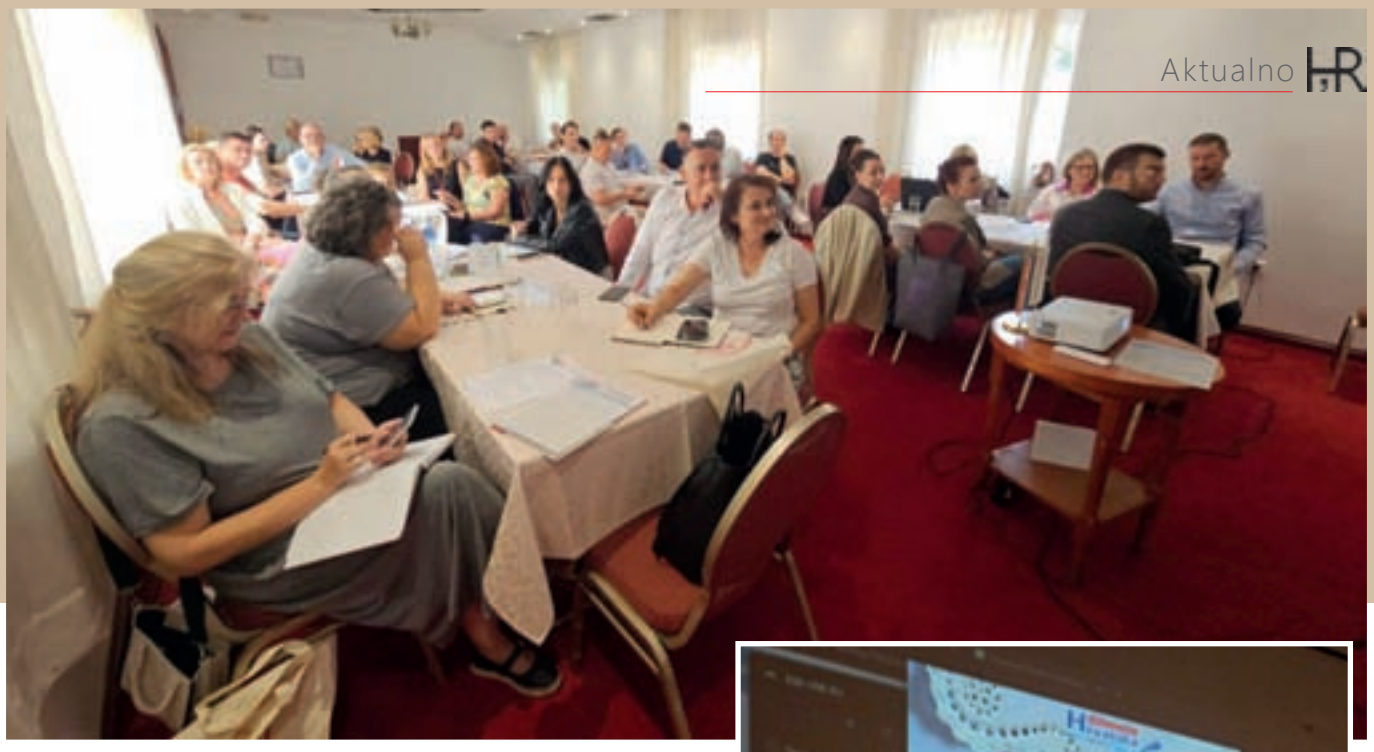

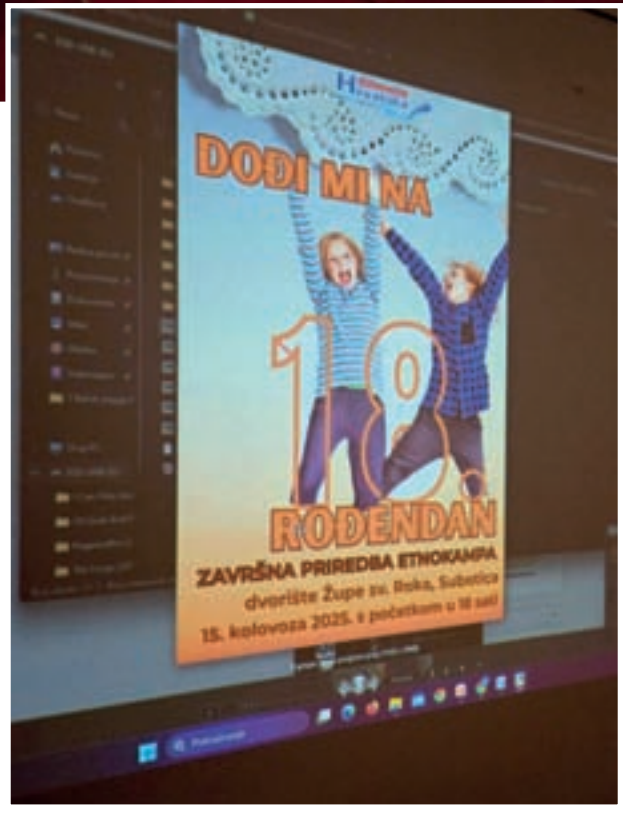

»Radni susret-seminar bio je prilika članovima udruga i zainteresiranim pojedincima da steknu nova znanja o digitalnim alatima i umjetnoj inteligenciji te da ih primijene u radu i jačanju svojih aktivnosti. Tehničko znanje je tu bilo u drugom planu jer su sve obrađivane teme velike; cilj nam je bio prije svega da sudionici upoznaju ove alate, prepoznaju njihovu korisnost i da ih u slobodno vrijeme istražuju te na kraju i koriste«, izjavio je voditelj seminara Filip Čeliković.

Korisni i praktični sadržaji

Predstavnici udruga s kojima smo razgovarali ocjenjuju kako su sve teme na seminaru bile aktualne i zanimljive.

Vladimir Ursić iz petrovaradinskog HKPD-a *Jelačić* ističe kako su digitalno okruženje i digitalni alati naša svakodnevnica kao i da trendove iz toga područja i udruge trebaju pratiti.

»Ovakvi susreti su važni da se vidimo, razmijenimo iskustva i održavamo veze, te zajednički djelujemo na očuvanju našeg kulturnog identiteta na ovom prostoru. U tom smislu, znači nam ovakva vrsta potpore hrvatskih institucija. Udruga *Jelačić* ima svoju Facebook stranicu i Facebook grupu, kao i internetsku stranicu. To svakako želimo s našim mlađim članovima, kojih imamo, unaprijediti«, kaže Ursić.

Damir Šeremešić iz UG-a *Urbani Šokci* iz Sombora kaže kako mu je najzanimljivija bila tema vezana za grafički dizajn.

»Danas društvene mreže i vizualni sadržaji znače puno u prezentaciji rada neke udruge. Mi plaćamo za usluge pravljenja plakata i kad se to zbroji nije malo novca, zato je za mene dio oko pravljenja plakata bio najzanimljiviji, da pokušamo to raditi sami. Što se kaže, čovjek uči dok je živ i stoga je ovaj seminar bio za mene od velike koristi. Dosta novih stvari sam čuo, otvorio mi je neke nove vidike. I tema *ChatGPT*-ja je vrlo zanimljiva. Mislim da sastanci udruga i ubuduće trebaju biti s ovakvim praktičnim temama i radionicama«, kaže Šeremešić.

Milica Vuković iz tavankutske Galerije prve kolonije naive u tehnici slame studirala je računarstvo te su joj teme seminara bile poznate ali je, ipak, saznala i dosta novih detalja.

»Promocija na društvenim mrežama je danas veoma važna za udruge, isplati se uložiti vrijeme u objave i plakate. Smatram da je seminar bio vrlo kvalitetan, posebice za udruge u kojima dominiraju stariji članovi, da i oni budu upoznati s novim tehnologijama. Članica sam i HKPD-a *Matija Gubec* gdje ima dosta mladih koji su vrlo aktivni na TikToku gdje redovito objavljuju snimke s nastupa. Oni su aktivni i oko Instagrama udruge. Trudimo se iskoristiti mogućnosti digitalnog doba«, kaže Vuković. Inače, HKPD *Matija Gubec* i spomenuta Galerija imaju svoju Facebook stranicu, a *Gubec* ima i svoj web sajt.

D. B. P.

Održana konferencija »Samoregulacija i informiranje na jezicima nacionalnih manjina«

Urediti odnos redakcija i vijeća

Interni kodeksi ne predstavljaju samo etička pravila novinarske profesije, već i mehanizam zaštite uređivačke i kadrovske politike redakcija od utjecaja nacionalnih vijeća

Nakon pet godina od pilot-projekta čiji je cilj bio izrada internog akta koji regulira odnos između medija na jezicima manjina i njihovih osnivača – nacionalnih vijeća, održana je konferencija »Samoregulacija i informiranje na jezicima nacionalnih manjina« u Petrovaradinu, u organizaciji Misije OESS-a za Srbiju, Nezavisnog društva novinara Vojvodine i NIU *Ruske slovo*.

Rusinska i ukrajinska manjina imale su priliku prve isprobati kako funkcioniraju interni etički kodeksi koji su uredili odnos između redakcija i nacionalnih vijeća. Kako je naglašeno na konferenciji, interni kodeksi ne predstavljaju samo etička pravila novinarske profesije, već i mehanizam zaštite uređivačke i kadrovske politike redakcija od utjecaja nacionalnih vijeća. Oni su postali i dio novog Zakona o informiranju iz 2023. godine te bi ih svi manjinski mediji trebali imati, što zasad još uvijek nije slučaj. Zakon predviđa da načela medija čiji su osnivači izdavača nacionalna vijeća moraju biti usklađena s načelima rada javnih medijskih servisa.

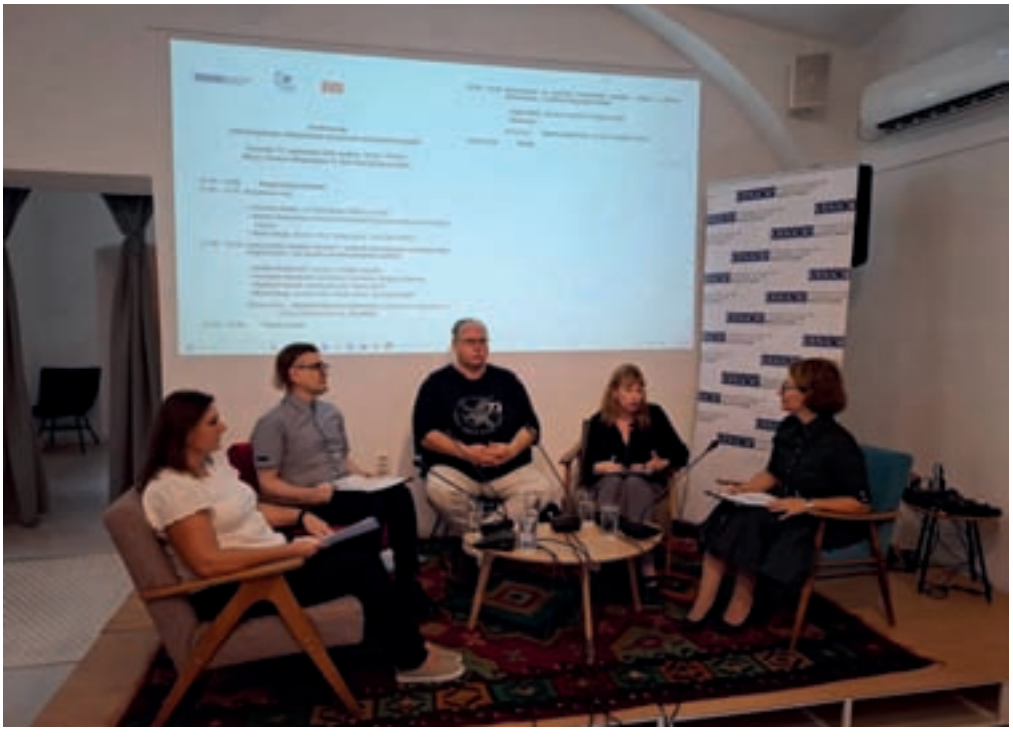

Iskustva medija

Prvi medij koji je izradio takav kodeks bio je NIU *Ruske slovo* još 2019. godine.

»Posljednjih mjeseci, dok smo pripremali konferenciju, toliko se toga dogodilo u državi i svijetu da bi za takvu dinamiku inače bile potrebne godine. Upravo zbog složene situacije više smo puta postavljali pitanje – treba li se sada time baviti? Pitanje je bilo: ako ne sada, kada? I ako ne mi, tko onda?«, poručio je ravnatelj ustanove **Boris Varga**.

»Ono što je bilo važno kada smo izradili taj kodeks jest da smo ga ponudili i drugim zajednicama – usvojila ga je ukrajinska zajednica, kao i crnogorska, dok je još nekoliko njih izrazilo interes. Ovo je jedan mali mehanizam koji funkcionira. Moja poruka je: usvojite kodeks kako ne biste imali probleme kakve, primjerice, sada ima slovačka zajednica. Mislim da bi kodeks zasigurno ublažio te probleme. Optimističan sam da se može dalje širiti po zajednicama i dodatno nadograđivati. On je postao i zakonska obveza – i to je najveći uspjeh. Kada napravite jedan mali mehanizam koji funkcionira – to je najveći uspjeh«, kazao je Varga.

Tripartitni upravni odbori

Ipak, izrazio je i zabrinutost da, ako dođe do većih društvenih promjena, kodeks možda neće pružiti dovoljnu zaštitu. Također je ukazao na to da upravni odbori, koji imenuju ravnatelje i glavne urednike u manjinskim medijima, trebaju biti tripartitni – tri člana iz nacionalnog

vijeća, tri iz kolektiva i tri iz šire zajednice – te da je to tema za daljnji dijalog.

Svoje je iskustvo podijelila i **Nataša Petrović**, ravnateljica NIU *Ridne slovo*, koja je tamo zaposlena od 2011. godine. U prvim godinama, kako kaže, vodila se »velika borba s Nacionalnim vijećem ukrajinske nacionalne manjine, koje je pokušavalo utjecati na uređivačku politiku, od čega su se pokušavali obraniti«. Boris Varga je 2021. godine došao s prijedlogom da se izradi interni kodeks, što je za nju kao ravnateljicu bio velik izazov – izraditi tako opsežan dokument, a zatim ga i predstaviti nacionalnom vijeću.

»Nakon toga više nismo imali upliva članova vijeća u uređivačku politiku i rad ustanove. Vrlo smo zahvalni i svima bih savjetovala da izrade interni akt.«

Interni akti obvezni

Glavna tajnica Savjeta za tisak **Gordana Novaković** predstavila je novi Kodeks novinara Srbije, koji je objavljen početkom godine. Kako je poručila, kodeks vrijedi za sve novinare i urednike, bez obzira na to rade li u većinskim medijima ili u medijima na jezicima nacionalnih manjina. Među ostalim, istaknula je i da Kodeks novinara Srbije zabranjuje autocenzuru kao i samu cenzuru.

Novinar i medijski ekspert **Nedim Sejdinović** rekao je da su interni akti medija od početka godine obveza medija i da se dostavlja Agenciji za privredne registre.

Na konferenciji je govorio i odvjetnik **Veljko Milić** o novom Zakonu o informiranju, nakon čega su uslijedila i pitanja sudionika.

M. V. R.

Nezavisno udruženje novinara Srbije

Bez slobodnih medija nema demokracije

Međunarodni dan demokracije obilježava se 15. rujna. Tim povodom Nezavisno udruženje novinara Srbije (NUNS) pridružilo se pozivu Međunarodne federacije novinara (IFJ) na borbu protiv cenzure i obranu novinarstva, podsjećajući da bez slobodnih medija nema demokracije.

Sloboda izražavanja osnovno je ljudsko pravo zajamčeno člankom 19. Opće deklaracije o ljudskim pravima koji glasi: »Svatko ima pravo na slobodu mišljenja i izražavanja; to pravo uključuje slobodu zadržavanja mišljenja bez uplitanja te slobodu traženja, primanja i širenja informacija i ideja putem bilo kojeg medija i bez obzira na granice«. Povezanost demokracije i slobode medija dodatno je potvrđena i u Međunarodnom paktu o građanskim i političkim pravima.

Kako navode iz NUNS-a, ipak, diljem svijeta postoje vlade i moćnici koji pronalaze različite načine da ometaju slobodu izražavanja. Podaci Međunarodne federacije novinara pokazuju da je do sada u 2025. godini širom svijeta ubijeno više od sedamdeset novinara i novinarki.

Također, prema posljednjem godišnjem izvješću Reportera bez granica (RSF), globalna situacija slobode medija pala je na novu najnižu razinu. U polovini država svijeta ljudi imaju ograničen ili čak nikakav pristup slobodnim i neovisnim vijestima. Među 180 zemalja u kojima Reporteri bez granica izrađuju indeks slobode medija, Srbija je u posljednjem izvješću zauzela 96. mjesto.

NUNS je do sada, ove godine, zabilježio čak 195 prijetnji i napada na novinare, dok je tijekom cijele prošle godine evidentiran 131 incident.

NUNS je u kolovozu zabilježio ukupno 46 incidenata usmjerenih protiv novinara i medijskih djelatnika, što predstavlja rekordan broj napada i prijetnji u jednom mjesecu od početka godine. Najveći broj fizičkih napada dogodio se tijekom građanskih prosvjeda organiziranih diljem Srbije.

»U demokratskom poretku mediji imaju ulogu nadzora nad vlašću, osiguravaju prostor za javnu raspravu i omogućuju građanima donošenje informiranih odluka. Napadi na novinare, političko targetiranje i cenzura izravno urušavaju te funkcije i potkopavaju temeljne stupove demokracije«, poručuju iz NUNS-a.

Na Međunarodni dan demokracije NUNS još jednom ističe da su slobodni i sigurni novinari preduvjet postojanja demokratskog društva. Ujedno su pozvali sve institucije, političke aktere i građane da zajednički brane pravo javnosti da zna, jer bez slobodnih medija – nema demokracije.

H. R.

Marko Tamburić, menadžer razvoja poslovanja i proizvoda u kompaniji *Coming*

Poljoprivreda bez volana

Razgovor vodio: Ivan Ušumović

U vrijeme kada se svjetska poljoprivreda suočava s ozbiljnim izazovima – od drastičnog smanjenja radne snage, preko potrebe za većom efikasnošću, do zahtjeva za održivim i ekološki prihvatljivim rješenjima – tehnologija sve češće nudi odgovore na pitanja budućnosti proizvodnje hrane. Jedan od takvih odgovora dolazi upravo iz Srbije, i to u vidu autonomnog električnog traktora pod nazivom AgAR, koji u sebi spaja najmodernije inženjerske i softverske tehnologije. Iza ovog ambicioznog projekta stoji srpska kompanija *Coming* iz Beograda, u suradnji s Mašinskim fakultetom Univerziteta u Nišu. *Coming* je jedna od vodećih ICT tvrtki u Srbiji i regiji koja ima urede u Nišu i Novom Sadu, kao i data centre u Beogradu i Kragujevcu, a koja se već više od 30 godina uspješno bavi razvojem i implementacijom visokotehnoloških poslovnih rješenja, projektiranjem ekonomski isplativih sustava i modernih, učinkovitih rješenja usmjerenih na poboljšanje profitabilnosti i produktivnosti. Projekt, započet 2022. godine, ušao je u završnu fazu razvoja i uskoro bi se prvi primjerci ovog robotskog traktora mogli naći u voćnjacima, vinogradima, komunalnim službama i – ne manje važno – na međunarodnom tržištu. Zanimljivo je da se AgAR već našao među finalistima europskog izbora za najbolji robotski traktor godine, a premijerno će biti predstavljen na jednom od najvećih sajmova agrotehnike u Hannoveru. S potpuno električnim pogonom, mogućnošću rada s klasičnim poljoprivrednim priključcima, integracijom senzora, umjetne inteligencije i daljinskog upravljanja putem mobilnih uređaja, AgAR ne samo da najavljuje novo poglavlje u pametnoj poljoprivredi već pokazuje da i domaća znanja mogu konkurirati najrazvijenijim tržištima Europe. O tome kako je došlo do razvoja robota AgAR, koje su mu osnovne funkcionalnosti, kakvi su izazovi i potencijali digitalizacije poljoprivrede u Srbiji te što nas sve još očekuje u budućnosti robotizacije, razgovarali smo s **Markom Tamburićem**, menadžerom razvoja poslovanja i proizvoda u kompaniji *Coming*.

► Kako je nastala ideja za razvoj robotskog traktora AgAR?

Budući da smo svjesni problema suočavanja s konstantnim nedostatkom radne snage i također s konstantnim stajanjem radne snage i problemima s kojima se suočava poljoprivreda sadašnjice i budućnosti, došli smo na ideju da iskoristimo softversku ekspertizu inženjera *Cominga* i strojarski dio s Mašinskim fakultetom u Nišu. Tako smo formirali tim stručnjaka od 20-ak ljudi s različitim ekspertizama što robotičara, što automatičara, inženjera elektronike, strojarstva... Razvoj ovog inovativnog proizvoda financijski je podržao Fond za inovacije putem pretpristupnih fondova EU i proračuna države Srbije (koje je dodijelilo Ministarstvo znanosti, tehnološkog razvoja i inovacija), kao i putem programa *StarTech* koji financira *Philip Morris* u Srbiji, a provodi Nacionalni savez za lokalni ekonomski razvoj (NALED). Uz financiranje bespovratnim sredstvima, razvoj je financiran i vlastitim sredstvima *Cominga*, nastavljajući tradiciju tvrtke ulaganja u visokotehnološke i ekonomski opravdane sustave i učinkovita rješenja. Projekt je krenuo 2022. godine i sada konačno pred kraj 2025. imamo komercijalnu verziju koju očekujemo da se nađe u uporabi već sljedeće godine.

► Je li projekt bio u potpunosti domaći ili postoji međunarodno partnerstvo?

Što se tiče partnerstava, postoje međunarodna partnerstva, ali u smislu komercijalizacije i distribucije. Kad je razvoj u pitanju, uglavnom se oslanjamo na domaće resurse i to je nešto do čega nam je jako stalo i cijenimo što je ovo praktično proizvod domaće pameti, ali naravno koristimo strane komponente najboljih svjetskih proizvođača. Imamo odličnu suradnju s naučno-tehnološkim parkom u Nišu, gdje smo i smješteni, s Fabrikom poljoprivrednih mašina *Agromehanika* iz Boljevca. Oni nam pomažu s razvojem, a i poslije u distribuciji i plasmanu samog vozila. Mi praktično proizvodimo dijelove, oni se izrađuju u *Agromehanici*, motore i reduktore uvozimo, odnosno prave se po našim nacrtima u Kini, opremu što

AgAR je vozilo za budućnost poljoprivredne proizvodnje, spoj hardvera i softvera, koje je potpuno električno, nema emisiju štetnih plinova. Možemo ga promatrati kao klasičan traktor, tako je projektiran da može nositi bilo koji tradicionalni traktorski priključak u smislu kosilica, freza, mulčara, prskalica, atomizera

se tiče LIDAR-a, industrijskih računala, senzore kupujemo u Europi i Americi od kvalitetnih proizvođača. To vozilo je spoj hardvera i softvera koje je potpuno električno, nema emisiju štetnih plinova; to je vozilo za budućnost poljoprivredne proizvodnje. AgAR je vozilo manje snage, možemo ga usporediti s traktorom srednje snage, recimo voćarskim i vinogradarskim traktorom, koji je sposoban raditi, da ne kažem baš 24 sata, ali s punjenjem baterije oko dvije smjene tijekom dana može obaviti.

► **Objasnite nam osnovne funkcije AgAR-a, za što se koristi, kakve sve senzore posjeduje, koristi li AI (umjetnu inteligenciju), gdje se sve može primjenjivati?**

Možemo ga promatrati kao klasičan traktor, tako je projektiran da može nositi bilo koji klasičan tradicionalni traktorski priključak u smislu kosilica, freza, mulčara, prskalica, atomizera, itd., tako da praktično može obavljati 80-90% sezonskih poslova u nekom voćnjaku ili vinogradu tijekom sezone. Ideja je da se traktoru zada posao, on kao robot je univerzalan, osim što može nositi klasične traktorske priključke, može nositi i robotske nastavke u smislu robotskih ruku, senzora, kamere visoke rezolucije koje bi radile monitoring, ranu detekciju bolesti. Naravno, u sve to uključena je umjetna inteligencija u smislu prepoznavanja tih potencijalno opasnih točaka, mogao bi se koristiti za selektivno prskanje sutra, itd. To su sve neke funkcije koje je moguće razviti. On za sada može pokriti oko 80% klasičnih poslova u voćnjaku i vinogradu i što ga budemo više dana u godini uposlili, to će praktično njegova vrijednost biti isplativija. Po sadašnjim procjenama, kad uzmemo u obzir potrošnju goriva, on ne troši klasično gorivo, troškove operatera stroja traktorista itd... tu onda dodajemo na to još smanjenje mogućnosti za ozljedu, smanjenje vremena koje čovjek provodi izložen kemikalijama tijekom prskanja. Računica kaže da bi, uz državne subvencije naravno, jer ovako inovativni strojevi nisu jeftini, povrat investicije mogao biti za tri godine, što je u principu odlično.

► **Recite nam više o softverskom dijelu AgAR-a kako bi poljoprivrednicima pojasnili lakoću korištenja inovativnih tehnologija.**

Ono što ja pokušavam, način na koji pristupim potencijalnim korisnicima jest kako je korištenje lako i svedeno na uporabu mobitela, tj. pametnog telefona. Softver koji im *Coming* nudi dolazi s kompletnom tehničkom podrškom. Svatko od tih ljudi ima mobitel, komunikacija s robotom je tako i zamišljena da se obavlja preko tableta, odnosno putem mobilnog uređaja, što u današnje vrijeme ne predstavlja problem ljudima. Naravno, naš tim je tu da postavi softver, pokaže kako uopće izgleda rad, izlazi se na teren, na parcelu, postavlja se GPS stanica, potrebne su neke predradnje. Montaža kompletnog sustava traje nekih sedam dana, on nije potpuno autonoman, kao što ni *Tesla* automobil nije potpuno autonoman. Njemu se programiraju misije, on ima GPS korekciju i hvata točke po kojima se kreće, zato je dobar za vinograd, za neku radnju koja je repetativna. On će proći jednom s našim timom misiju i onda će je bezbroj puta ponoviti. Ono što vi morate jest da zamijenite stroj kao na klasičnom traktoru. Eto, to je suština. Što se tiče softvera, on radi na *robot operating system*-u, dakle *open source* je, tako je projektiran. Što se tiče poljoprivrednika, jednom će se morati prilagoditi kao i svi. Na žalost, to su činjenice. Znate koliko mladih ostaje na selu, ovo i jest možda jedna, donekle utopistička ideja, ali jedan način da ti tog mladog poljoprivrednika koji će radije sjediti negdje u uredu sa staklom, gledati njivu i robota nego da bude vani i da vozi traktor, zadržati na selu. Brojke su takve, tu nema mnogo filozofije. U Americi pogotovo. Amerika je malo lakša po pitanju usvajanju novina, oni su brži usvajači tehnologije jer su tako odgojeni, takav im je sustav, na njihovim poljima rade autonomni strojevi. Oni puno ulažu u smislu zaštite

i sigurnosti čovjeka, klime, muzike, automatizacije... ali i dalje im čovjek sve vrijeme sjedi u kabini.

► AgAR je nagrađen na sajmu u Poljskoj. Kažite nam više o tome.

Jeste, to je sajam na koji smo išli s partnerima iz *Agromehanike*, njihov distributer je izlagao tamo na sajmu. Došla je komisija sajma, vidjela vozilo i prosto bili smo jedni od dobitnika te zlatne medalje za inovaciju. Nismo bili jedini, ali bilo je stvarno lijepo. Poljska je interesantno, veliko i dobro tržište. Želim se i pohvaliti: ušli smo u finale, to je novinarsko natjecanje *Tractor of the year*. Talijanska udruga novinara organizira to europsko natjecanje, imaju tradiciju već 20-ak godina. Ušli smo u finale pet najboljih robotskih traktora u Europi i bit će proglašenje pobjednika u Hannoveru 9. studenog. To je veliki sajam agrotehnike. Iako smo finalisti tog novinarskog natjecanja, nisam siguran da ćemo dobiti, ali dobro je društvo. Nizozemci jako dobro to rade, imaju već preko 30 strojeva u produkciji, s tim što se razlikuju od nas jer su oni bazirali pogon na hibridnim motorima. Prosto ima proizvođača i to je nešto što tržište prepoznaje. E sad, kad će poljoprivrednici to usvojiti, to je pitanje razvoja tehnologije. Mnoga su pitanja, tu su krize po Europi, svijetu itd.

► Možete li nam objasniti razlike između tih robotskih traktora u pristupu tehnologije? Vi ste se odlučili za 100% struju, drugi su za hibrid.

Jeste, mi smo se odlučili za univerzalnost. Na primjer, postoje strojevi koji rade jako dobro, ali su skupi, u smislu da ih mali i srednji poljoprivrednici ne mogu priuštiti. Postoje kombajni specijalizirani za branje, za jednu operaciju. Naš je malo drugačiji koncept, mi smo jedan mali univerzalni agilni robot koji prihvaća klasične strojeve, s njima komunicira softverski i ima električni pogon, pritom je prilagodljiv različitim kulturama i operacijama. Na primjer, košenje velikih javnih površina, to su sve operacije koje robot može obavljati neprestano, po noći i po danu na isti način. Imali smo demonstraciju rada u *Vojvodina šumama* u šumskom gospodarstvu i tu smo se dobro snašli. Postoje operacije koje se mogu raditi na tim gospodarstvima. Tu je recimo problem u šumarstvu, što sam vidio na terenu, izvor napajanja. Velike su to površine, a nemate struju na svakom koraku. Ali dobro, to se rješava solarnim stanicama, za to smo već razradili neki mali projekt, u smislu njemu je dovoljna solarna stanica, neko drvo ili neka solarna konstrukcija koja će tu imati bateriju i mogućnost da traktor tu dođe i da mu tu bude *check point* za zamjenu baterije, te da nakon zamjene nastavi dalje.

► Interesantno što ste spomenuli i šumarstvo. Kakve poslove može obavljati na šumarskim gospodarstvima?

Mi smo se u stvari tu koncentrirali na održavanje protupožarnih traka, velike su površine i onda se one praktično mulčaju i frezuju kako se požar ne bi mogao mnogo proširiti. To je na primjer put širok šest metara, on tu postoji i ne pošumljava se. AgAR može sa sobom nositi sadnice, može ponijeti 600 kilograma na sebi, sam robot težak je oko 1.000 kilograma, prilagođava se terenu, svaki mu kotač radi neovisno. Ne planiramo neku veliku serijsku proizvodnju ove godine, ali mislimo kako će jednog trenutka doći do toga da imamo veliku potražnju, spremamo se za takve stvari, ali tražimo tri do pet korisnika sljedeće godine da bi nam nekako usvojili tehnologiju. Potreban nam je *feedback* od korisnika, to je nešto što je jako važno.

► Postoji li interes kupaca na međunarodnom tržištu?

Nemamo još uvijek, to očekujemo od sajma *Agritehnika* u Hannoveru ove godine. Imamo kontakt s Talijanima i Švicarcima koji se bave tim stvarima, dali smo im ponudu, očekujemo da se jave. Jako nam je tu važna suradnja s *Agromehanikom*, s obzirom na to da su etablirani već, posjećuju sajmove, s njima smo na štandu, tako da očekujemo i njihove kontakte. Bili smo 2023. godine kada smo još uvijek bili na razini prototipa, a sada je već gotova komercijalna verzija AgAR-a.

► Kada bi mogao biti komercijalno dostupan?

Mi smo dali ponudu još u siječnju ove godine, proizvođači i prerađivači voća iz Leskovca tražili su robota da ga uključe u svoj projekt, što smo im i dali tada. To je išlo kroz IPARD program Ministarstva poljoprivrede, čeka se od siječnja, još uvijek nije izašla bodovna lista. Uko-

liko ta lista prođe, naši rokovi isporuke su tri mjeseca. Još u siječnju smo započeli tu prvu prodaju, a sada eto imamo još pregovore s domaćim poljoprivrednicima, ali opet čekamo IPARD. Kod domaćih je važna subvencija od oko 50%, a ono najbitnije još nismo rekli, cijena nekog osnovnog modela iznosi oko 60 tisuća eura, dok najjača verzija iznosi oko 100 tisuća eura. Nije to neka strašna cijena kada se uzme u obzir koliko koštaju novi traktori, koji zahtijevaju angažman operatera i goriva naravno. To nije mala stavka. Mi smo se odlučili za elektrifikaciju ovako manjeg stroja baš iz razloga što on može imati pristojnu autonomiju, a pritom i baterija da mu bude ne prevelika i preteška. Ali je dobro što su ovdje električni motori, imaju veliki obrtni moment, tako da sve svoje funkcije obavlja izuzetno dobro. Njegova snaga je recimo pandan traktoru od 40 do 50 konjskih snaga.

► Da se malo vratimo na sajmove. Planirate li sudjelovanje na nekim drugim poljoprivrednim sajmovima kao što je na primjer *Agribex* u Belgiji?

Naravno, ima u Francuskoj dobrih sajmova, u Belgiji, u Italiji, mi smo se odlučili za *Agritehniku*. Vidjet ćemo kako bude, ono što nam je sada negdje fokus jest prodaja i angažiranje možda i nekih domaćih kupaca, eventualno Ministarstva poljoprivrede. Treba nam ta neka pomoć u smislu usvajanja tehnologije, bar kroz IPARD, da subvencije prolaze malo pitkije i brže, to nam je fokus najprije na nekoj prodaji do kraja godine i *feedback* od korisnika. Želimo ga zaista vidjeti na terenu i da mu na kraju krajeva vidimo i potencijalne mane u primjeni. To je negdje prioritet. Sajmovi da, naravno, uvijek su dobra prilika i za kontakte i za distribuciju.

► Planirate li neke nove modele i funkcionalnosti za ovaj traktor ili za neke druge strojeve?

Da, ovo je jedan stroj koji pravi *Coming*. *Coming* je prije svega softverska kompanija, mi smo IT praktično *full stack* partneri, *cloud* infrastruktura, aplikativni softveri itd. Robotika nam je nešto što je novo, u što se razmjerno skoro ušlo, kao i u AI (umjetnu inteligenciju). Planiramo prilagođavanja, dalji razvoj i integraciju sustava. Počeo sam maloprije pričati o *robot operating system*-u i sistemima po kojima on radi. To je praktično *open source* operativni sistem koji je kompatibilan sa svime što se razvija u svijetu kada je u pitanju neka robotika. Tako da je on kompatibilan s nekim dodatnim nastavcima u smislu za preciznu poljoprivredu, za precizno prskanje, za takve stvari. Jednostavno, hoćemo li ih sami razvijati ili ćemo naći partnerstvo s nekim od sistemskih integratora koji će ga razvijati dalje ili će on kupiti stroj kako bi na njemu dalje radio, sasvim je svejedno. Tu se još otvaraju raznorazne mogućnosti. Mi smo najprije orijentirani ka voćarskoj proizvodnji, vinogradima i komunalnim djelatnostima. To je nešto što nam je u fokusu. Šumarstvo također. Postoje zasad dva modela. Jedan osnovni koji služi za monitoring. Znači, on nije klasičan traktor, on služi za dalji razvoj i integraciju modernih i tehnoloških dodataka u smislu kamera, robotskih ruku, senzora itd. Drugi model koji je kompletan traktor, s drugim baterijskim sklopom, priključkom za tradicionalne strojeve itd.

► Postoje li planovi za razvoj nekih jačih robota koji bi teoretski bili upotrebljivi u stočarstvu i ratarstvu?

Spremni smo uhvatiti se u koštac s takvim stvarima, ali to bi iziskivalo malo duže vrijeme za razvoj i angažiranje, u smislu da bismo postigli jaču snagu vjerojatno bi se trebalo ići u smjeru hibrida. Ali nije nemoguće. To bi onda bio malo drugačiji koncept, za veći traktor za ratarstvo ili stočarstvo ne bi bio dovoljan pogon samo na struju. Dok ne prodamo ovih pet komada i vidimo kako će se ponašati, nećemo razvijati ništa novo.

► Kojoj ciljnoj skupini se obraćate?

Više nam je cilj voćarstvo, povrtlarstvo, vinogradi. Tu je Smederevo, centralna Srbija i Šumadija, Vojvodina, a ciljna grupa su nam usvajači tehnologije. Mi imamo jako lijepu suradnju s jednim vinarom iz Knjaževca, kod njega obavljamo testiranja. Demonstraciju smo radili kod njega. Mislim da ćemo na Fruškoj gori kada prođe berba također raditi neku demonstraciju.

► Može li Srbija s ovim vašim projektom postati lider u pametnoj poljoprivredi u regiji?

Iskreno, volio bih da to bude tako. Nismo mi jedini. Ima tu ekipa prvo iz *BioSensa* iz Novog Sada, postoji kompanija koja radi platformu za vinograde i za polja, što je jako dobro. Taj ekosistem treba živjeti, raditi... Ima i momke iz Novog Sada koji rade selektivno prskanje sirka. Koriste sustav s umjetnom inteligencijom, prepoznaju sirak i prskaju ga selektivno. *Coming* je uvijek prvi u digitalizaciji, u razvoju tehnologije u Srbiji, tako da voljeli bismo biti lideri u tom polju.

Kod franjevaca proslavljen blagdan Crne Gospe subotičke

Više od tri stoljeća Gospine slike

U kronici samostana piše da je 1692. godine nabavljena odnosno kupljena slika za ovaj samostan

Na blagdan Imena Marijina u kapelici kod franjevaca u Subotici proslavljen je i blagdan Crne Gospe subotičke. Misno slavlje predvodio je hrvatski franjevac, biskup Apostolskog vikarijata San Ramón u središnjem Peruu mons. fra **Gerard Anton Gerdin** u zajedništvu s mons. **Stjepanom Beretićem**, te subotičkim franjevcima fra **Ivanom Miklenićem** i fra **Bernardom Barbarićem**.

Crna Gospa subotička, za ovu prigodu posebno ukra-

šena, okupila je brojne vjernike, štovatelje Majke, koji su skupa pjevali i molili. Na početku slavlja pjevana je pjesma *Crnoj Gospi subotičkoj* koja je za ovu prigodu napisana i uglazbljena, a na kraju misnog slavlja skupa se izmolila i zajednička molitva *Gospi subotičkoj*. Također, vjernici su imali priliku otići oko oltara i naklonom iskazati čast Crnoj Gospi.

Iako se o povijesti slike Crne Gospe subotičke ne zna puno, ono što stoji u kronici samostana, što je pojasnio gvardijan fra Ivan Miklenić, jest da se ove godine obilježava 333 godine kako je slika Crne Gospe u Subotici.

»U kronici samostana piše da je 1692. godine nabavljena, očito kupljena slika za ovaj samostan. Također, u zapisima se navodi da je **Lovro Sučić** dao sredstva za pozlaćeni okvir iste te slike. S vremenom se taj okvir više ne spominje i nakon prve restauracije ništa o njemu ne piše, ali se može vidjeti na starim fotografijama. Nakon te prve obnove na sliku je stavljeno staklo i tako je i danas. Ovo naše malo svetište, jer se u mnogim knjigama spominje kao svetište, ali ne onog tipa gdje dolaze hodočasnici organizirano, i danas svakodnevno okuplja vjernike koji dolaze s raznim potrebama, mole pred slikom i izvan svetih misa«, priča fra Miklenić.

Na slici Crne Gospe subotičke, kako je pojasnio fra Ivan, prikazano je ono najbitnije: Bog koji je poslao svoga Sina odabrao je Mariju za svoju Majku. Tako na slici Marija drži Isusa kojeg pruža ljudima, a Isus u ruci drži knjigu – odnosno Božju riječ, Evenđelje na koje nas poziva da po njemu i živimo.

Slika je, pretpostavlja se, kopija Čestohovske (Czestochowska) Gospe, ali je ona i očita poveznica.

»Pavlini su nastali u Mađarskoj, a zadržali su se i opstali najviše u Poljskoj, te i danas čuvaju Čestohovsko svetište. Franjevačka provincija Svetog Otkupitelja tada je bila u Austro-Ugarskoj, danas je u Mađarskoj, a iz te provincije iz Segedina ovdje su dolazili franjevci kao misionari Hrvatima koji su došli iz Dalmacije, Bosne i Hercegovine, Like. U našoj kronici piše da iz Segedina dolaze franjevci koji znaju govoriti dalmatinski. Oni su vodili cijelu pastoralnu skrb ovog dijela Bačke. Prije 301 godine, kad su franjevci dobili kulu u svoje vlasništvo, počeli su graditi samostan i taj pastoralni rad se sve više širio«, kaže fra Ivan, a tako možemo zaključiti i da je slika Crne Gospe subotičke bila u Subotici prije negoli je samostan izgrađen, odnosno još u vrijeme kada su franjevci imali sobicu u spomenutoj kuli.

Prošle godine za ovaj blagdan obnovljena je sama slika i oltar, a ove godine obnovljene su i vitrine sa zavjetnim darovima.

»Nastojimo svake godine nešto obnoviti i urediti. Tako smo za ovu godinu dali popraviti i obnoviti stare vitrine u kojima su bili zavjetni darovi, a dio tih darova stavili smo na oltar. To, nažalost, zbog krađe nije moguće tijekom cijele godine biti izloženo, ali nam je želja da se vidi da su ti darovi sačuvani i da su ovdje. Oni ujedno i svjedoče o brojnim primljenim milostima koje su ljudi po zagovoru Crne Gospe dobili«, kaže fra Ivan.

Ž. V.

»Godine novog preporoda«: 100 godina od rođenja Geze Kikića (1925. – 2002.)

Prvi suvremeni antologičar podunavskih Hrvata

U ponedjeljak, 15. rujna, navršilo se stotinu godina od rođenja **Geze Kikića** (1925. – 2002.), književnog kritičara, književnog povjesničara i antologičara iz zajednice ovdašnjih Hrvata.

Rođen je 1925. u Subotici. Kako je u prigodi ove obljetnice objavio Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Kikić je osnovnu i srednju naobrazbu stekao u rodnom gradu, a potkraj Drugog svjetskog rata bio je borac Osme vojvođanske udarne brigade. Nakon rata završava studij srpskohrvatskog jezika i književnosti na Filološkom fakultetu u Beogradu. Kako se navodi u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, kao profesor radi u školama u nekoliko mjesta u bivšoj Jugoslaviji (Bačka Topola, Prijedor, Gornji Vakuf, Bugojno, Tavankut, Đurđin, Otok, Bosanska Krupa), a po umirovljenju 1965. vraća se u Suboticu te se posvećuje proučavanju književne povijesti bunjevačkih Hrvata. Nakon sloma *Hrvatskoga proljeća* i posljedica koje su uslijedile u Subotici, biva sklonjen iz javnog života, uz zabranu javnoga djelovanja. Slično kao i jedan značajan broj tadašnjih stradalnika iz hrvatske zajednice, odlučio je trajno napustiti Suboticu. Godine 1976. preselio se u Hrvatsku. Početkom 80-ih živio je u Popovićima (Konavle), zatim u Hodilju kraj Stona. Za ostatka života više nije surađivao niti komunicirao s ljudima iz zavičaja. Umro je u Dubrovniku 22. ožujka 2002. godine.

Kikić je bio među prvima koji je kritički i stručno iščitao cjelokupnu književnu baštinu bunjevačkih Hrvata. Kako se navodi u *Hrvatskom biografskom leksikonu*, proučavajući književnost podunavskih Hrvata, pisao je eseje, kritike i prikaze, osobito u subotičkoj *Rukoveti* (1968., 1970.-71.), te je u Zagrebu 1971. objavio *Antologiju poezije bunjevačkih Hrvata* i *Antologiju proze bunjevačkih Hrvata* u kojima je opisao kulturno-politički kontekst bunjevačkoga usmenoga i pisanoga književnoga stvaralaštva te, uz primjere i biografsko-kritičke osvrte na autore, potvrdio njegovu specifičnost unutar hrvatskoga književnoga korpusa.

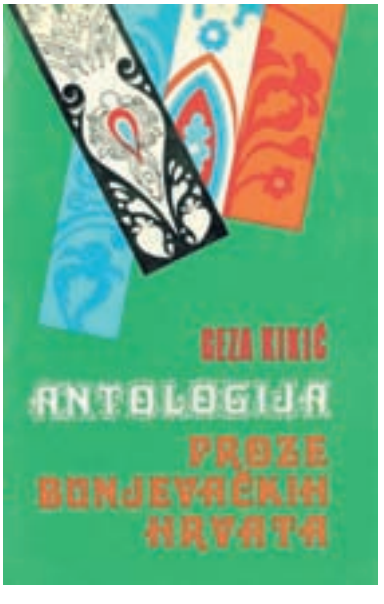

Potom mu je zabranjeno objavljivanje i javno djelovanje, a uništeni su za tisak pripremljen rukopis *Antologije eseja i kritike bunjevačkih Hrvata* te u pet svezaka tiskani *Zbornik dokumenata o preporodu bunjevačkih Hrvata* (Subotica 1971).

Kako u jednom tekstu navodi **Slaven Bačić**, Kikićev lijevi ideološki svjetonazor (među ostalim, bio je i na Golom otoku 1949.-51.) i hrvatstvo koje se kretalo unutar socijalističkoga jugoslavenstva utjecali su da bude nedovoljno poznat i nezadovoljavajuće vrednovan i među samim bačkim Hrvatima. No, nakon pada **Miloševićeva** režima i demokratizacije društvenoga života, u subotičkim hrvatskim književnim krugovima ukazivano je na važnost njegovih antologičarskih radova.

Priredio: D. B. P.

1100 GODINA HRVATSKOGA KRALJEVSTVA (925. – 2025.)

TRAGOM MILENIJSKE PROSLAVE U BAČKOJ I SRIJEMU

SVEČANA PROSLAVA
u Srijemskoj biskupiji

27. rujna 2025.

Crkva sv. Jurja u Golubincima
Svečana sveta misa u 17 sati

Predvodi srijemski biskup
msgr. Fabijan Svalina

Izložba
Svečana akademija

Huliganski turizam

Dođite u Suboticu i otkrijte čari za koje ni njezini stanovnici ne znaju! Ravan teren omogućuje vam da na oku imate širok prostor kakav ne možete imati u vidokrugu brda ili planina, a zgrade, parkovi i drveće pokraj ceste opet vam pružaju neophodni zaklon da ne budete viđeni kada to ne želite. Uz to, pitomo stanovništvo jamac je da vas nitko neće ometati u ludom provodu.

Ovako bi, u najkraćem, mogao glasiti neki zajednički slogan delija i grobara kao poziv na huliganski turizam, koji, naravno, uključuje gratis makljažu. Od Subotičana se u tom hipotetičkom propagandnom letku ništa ne bi tražilo: ni bogata gastronomska ponuda, ni tamburaši, ni razgledanje secesijskog naslijeđa, ni vožnja fijakerom i užitak u ono malo preostalih šumaraka, ni jedrenje po zagađenom jezeru, ni posjet majmunima u Zoološkom vrtu... Jer, majmuna ima i na slobodi i njima je za provod potrebno tako malo: ulica ili park, bejzbol palica ili štangla i ono najvažnije – loša volja.

Subotica i njezina okolica, pokazalo se to i zimus a potvrdilo i u pozno ljeto, tako su postali novootkriveno mjesto hodočašća na kojem će se odvijati obred međusobnog prebijanja, makarenja i lemanja svega onoga što se nalazi u čoporu pristalica klubova koji nose crno-bijele, odnosno crveno-bijele dresove, a krici, zapomaganja i molitve tek podsjetnik da su svi oni na prvom mjestu ipak veliki vjernici i patrioti kojima su skromnost, čast, poštenje i hrabrost ideje vodilje na krhkom životnom putu. Jer, u nedjelju navečer (14. rujna), nakon nogometne utakmice *Spartak – Partizan* opet je – na zgražanje ljudi – odigrano »treće poluvrijeme« u kojem su se susreli stari rivali: navijači *Crvene zvezde* i *Partizana*.

Za one koji nisu izravno gledali taj »meč« kao utjeha može poslužiti da na Youtubeu, Instagramu i Facebooku postoje snimke s veoma zanimljivim detaljima. Na jednoj od njih vidi se kako čopor čovjekolikih spodoba iz nekog parka juriša prema drugom čoporu čovjekolikih spodoba, valjda s ciljem da se bratski pozdrave i zagrle. Na drugoj se snimci, pak, vidi kako jedna čovjekolika spodoba udara drugu po glavi, valjda zbog toga što se nisu mogli složiti oko toga tko je bio bolji slikar: **Homer** ili **Beethoven**. Na trećoj, ispunjenoj plamom i dimom baklji, naziremo veliku kolonu čovjekolikih spodoba kako se kreće u jednom pravcu, neznano kamo i zašto.

Na tako divljim snimkama, međutim, jasno se ne vidi što policija u tim trenutcima radi, odnosno ne radi. Ne vidi se, recimo, da koristi ono što posljednjih mjeseci inače redovito koristi ili povremeno ne koristi, poput pendreka ili suzavca, a nitko ni masovno odjednom ne skače na jednu ili drugu stranu ne znajući što ga je i otkuda snašlo niti pak povraća nakon drugog udaha.

Za divno čudo, posljedice nedjeljnog huliganskog turizma javnosti nisu poznate ni iz policijskih priopćenja. Za razliku od redovnih ili izvanrednih priopćenja o broju isključenih sudionika iz prometa zbog konzumiranja alkohola, s detaljima do posljednjeg promila, pa do onih o uzgajivačima marihuane ili švercerima iguana, o nedjeljnom izletu nasilnika – osim da ih je policija uspješno razdvojila – niti slova viška. Javnost tako može samo nagađati koliko ih je bilo (policija inače o skupovima ima u glavu precizne brojke), koliko ih je i pod kojim optužbama privedeno i pušteno niz sudove u dalju pravnu proceduru; znatiželjnici se kod poznanika zaposlenih u hitnoj pomoći ili bolnici moraju raspitivati ima li među njima ozlijeđenih i zadržanih na liječenju... I tko su uopće ta bića, zakriljena maskama i prekrivena kapuljačama? Rade li u životu što i služe li u slobodno vrijeme nečemu? Jesu li opasna za vašu djecu i kućne ljubimce ili pak idu na solfeđo, balet i u streljanu?

Zna ih, naravno, policija (a s njom i tužiteljstvo) u dušu; zna i o čemu maštaju i što sanjaju, kao što zna i tko su im novi članovi. Samo... iz nekog razloga ne želi to podijeliti s javnošću. Valjda da se ne bi neugodno iznenadila i uznemirila zbog spoznaje u kakvo se biće razvilo dojučerašnje čedo koje su svi u obitelji i susjedstvu voljeli i predviđali mu karijeru baš kao Banetu. A tko zna: možda je nedjeljni obračun bila neka vrsta nagrade: neka se djeca malo ispušu i do mile volje izdovolje u onome u čemu najviše uživaju, jer im je batinanje u posljednjih deset mjeseci bilo stalno dozirano. Može, naravno, čak i treba, ali... pamet u glavu: kad ti je najslađe – stani! Pa koja normalna budala to može izdržati!

Na koncu i jedan savjet za huligane koji u Subotici vide izletnički raj: s obzirom na iskustvo koje od zimus imate iz Žednika, to mjesto ubuduće izbjegavajte u širokom luku. Jer Žedničani, a to su i pokazali, ne staju kad im je najslađe.

Z. R.

Etnološki centar u Belom Manastiru

Kuća baranjske baštine

Među turističkim objektima koji za cilj imaju razvoj kulturnog turizma u Baranji značajno mjesto zauzima Muzej etnološke baštine u jedinom baranjskom gradu Belom Manastiru * Partneri na ovome projektu su Grad Beli Manastir i Turistička zajednica Baranje

Etnološki centar baranjske baštine je kulturno-turistički objekt u Belom Manastiru osnovan 2016. godine s ciljem očuvanja i prezentacije materijalne i nematerijalne baštine Baranje. Uređenjem/dogradnjom postojeće građevine u etnološki centar, a pri tome i energetski efikasan objekt, nastojala se stvoriti kulturna turistička ponuda koja dopunjuje postojeću etnološku ponudu naglašavanjem ruralnih karakteristika, očuvanih prirodnih ljepota i multietničnosti u prostoru omeđenom dvjema granicama te rijekama Dunavom i Dravom.

Od ideje do realizacije

Ideja o osnivanju Etnološkog centra baranjske baštine rodila se 2009. godine kada se Udruga *Hrvatska žena* našla u situaciji da nije imala gdje izložiti svoje eksponate kojih je bilo puno. Tada je u suradnji s Gradom Belim Manastirom, Udruženjem obrtnika Baranje i Centrom za kulturu grada Belog Manastira, osmišljen projekt »Kuća baranjske baštine« u kojoj će biti smješteni svi predmeti koji obilježavaju baranjsku baštinu. Projekt je započeo 1. listopada 2014. godine i trajao je do 31. lipnja 2016. Na adresi sadašnjeg Etnološkog centra u Ulici kralja Tomislava djelovao je dječji vrtić od 1951. do 1986. godine, a nakon dječjeg vrtića u ovom objektu živjelo je nekoliko obitelji u prilično ruiniranom objektu sve do obnove centra. Partneri na ovome projektu bili su Grad Beli Manastir i Turistička zajednica Baranje, a bio je financiran uglavnom iz EU strukturnih fondova – Operativni program regionalna konkurentnost 2007. – 2013., s manjim doprinosom iz proračuna Grada. Projekt je 2009. prijavljen na natječaje za financiranje sredstava iz strukturnih fondova EU, a nakon treće prijave 2014. je i odobren. Obuhvatio je adaptaciju postojeće zgrade i uređenje dvorišnog prostora. Ukupna vrijednost projekta bila je 8,8 milijuna kuna,

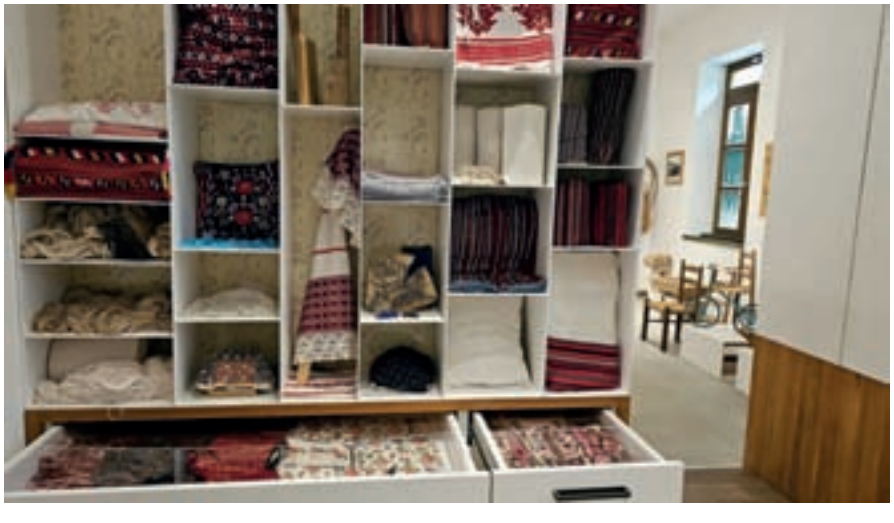

od čega je Grad iz vlastitog proračuna izdvojio 320.000 kuna, dok je preostali dio od 8,5 milijuna kuna odobren iz strukturnih fondova i kohezijskog fonda EU-a. Prostor je 2016. u potpunosti obnovljen, te su vrata lokacije otvorena javnosti.

Kroz projekt Etnološkog centra uređen je prostor ukupne korisne površine od 527,95 m^2, izložbeni prostor površine 197 m^2, poslovni prostor sa suvenirnicom za potrebe TZ Baranje površine 117,66 m^2 te uređene sanitarne prostorije za potrebe posjetitelja. Ovim projektom sam Grad Beli Manastir, ali i cijela Baranja, dobili su novi, jedinstveni kulturno-turistički sadržaj kojim se, uz očuvanje bogate multikulturne baštine Baranje, unaprijedila i turistička ponuda ove destinacije.

Stalni postav i tematske cjeline

Etnološki centar baranjske baštine prezentira materijalnu i nematerijalnu kulturnu baštinu etničkih skupina na prostoru Baranje od kraja 19. do polovice 20. stoljeća. Sadržajne odrednice postava temelje se na neraskidivoj vezi Baranjaca s prirodnim okruženjem – baranjskim krajolikom te se ističu ljepote Kopačkog rita, baranjskih šuma, rijeka, ravnica i Banovog brda s vinogradima, surducima i puteljcima koji pozivaju na šetnju. Postav je podijeljen u četiri tematske cjeline: tradicijsko graditeljstvo, tekstilno rukotvorstvo, obrti, običaji i legende. Svaka od tematskih cjelina povezana je s prirodnim ljepotama baranjskog krajolika. Kroz fotografije i eksponate prikazane su tradicionalne vještine i stari obrti, poput tradicionalnog načina gradnje, izrade tekstila, odjeće i obuće te drugih predmeta koji su se koristili u svakodnevnom životu. Posjetitelji mogu doživjeti ovaj kraj kroz priče o lokalnim običajima i legendama, a gostoljubivost Baranje predstavlja im se i kroz priče o vrhunskim lokalnim vinima, crvenoj paprici, ribi i domaćim rezancima – simbolima autentične baranjske kuhinje. Mnogi Baranjci dali su svoj doprinos Etnološkom centru, doniravši predmete koji čine zbirku. U prostoru je izgrađena i starinska peć smještena u rubu jedne od prostorija.

Mjesto kulturnih događanja

Objekt, uz prostor stalnih postava, sadržava i prostore s povremenim postavima/izložbama, vrtni paviljon, veliku konferencijsku salu, suvenirnicu, te nudi zanimljive sadržaje tijekom godine, čime je ovo mjesto postalo i prostorom glavnih kulturnih zbivanja u gradu Belom Manastiru. Vanjski paviljon izrađen je od autohtonih materijala u obliku pravog baranjskog gatora s natkrivenom pozornicom sa 120 sjedećih mesta, djelomično ukopanih zbog zvučne izolacije. U lijepo uređenom dvorištu zasađeno je voće i medonosno bilje.

Danas je ovaj centar ključno mjesto za očuvanje i predstavljanje bogatog kulturnog naslijeđa ovog jedinstvenog kraja, ali i mjesto edukacije za udruženja u kulturi, turističke zaposlenike, lokalne proizvođače autohtonih proizvoda i turističke ponuđače, čime se želi podići razina znanja o upravljanju projektima i razina usluga u turizmu.

J. D.

***Gastro Fest* u Nikincima**

Prva nagrada za Hrtkovčane

»Osim pripreme hrane, naš prioritet je druženje, povezivanje s drugim kulturnim udrugama i s ljudima drugih nacionalnosti, riječju – stvaramo zajedništvo«, kazao je predsjednik hrtkovačke udruge Mirko Paulić

Na drugoj manifestaciji *Gastro Fest* u organizaciji HKD-a *Dr. Nikola Dogan* iz Hrtkovaca, koja je održana 13. rujna u dvorištu župe Ante Padovanskog u Nikincima, okupilo se više od deset ekipa predstavnika udruga i pojedinaca koji su se natjecali u kuhanju gulaša. Osim pripreme gastronomskih specijaliteta, ovaj događaj ima za cilj druženje i povezivanje s predstavnicima udruga i ljudima koji žive na području Srijema i izvan njega.

S više manifestacija u budućnosti

HKD *Dr. Nikola Dogan* iz Hrtkovaca jedno je od novijih hrvatskih udruga. Osnovano je prosinca 2022. godine. Jedan od ciljeva djelovanja udruge je očuvanje kulturne baštine Hrvata u Hrtkovcima, Nikincima i Platičevu. Imaju kreativnu sekciju, organiziraju maskenbal, a prvi *Gastro Fest* održan je prošle godine u Hrtkovcima.

»Željeli bismo da ovo postane tradicionalni događaj u organizaciji naše udruge i da u budućnosti bude još masovniji. Također, u planu nam je organizirati još jedan događaj gdje bi se okupile udruge i pojedinci kako bi se bolje povezali jedni s drugima. Budući da smo udruga koja djeluje u Srijemu, poznatom po gastronomiji, odlučili smo organizirati gastronomski događaj gdje bismo drugima dali priliku da se predstave svojim specijalitetima. Osim pripreme hrane, naš prioritet je druženje, povezivanje s drugim kulturnim udrugama i s ljudima drugih nacionalnosti, riječju – stvaranje zajedništva«, kazao je predsjednik hrtkovačke udruge **Mirko Paulić**.

Potpora udruga

Ove godine na *Gastro festu* u Nikincima svoje kulinarsko umijeće predstavile su ekipe HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice, HKPD-a *Jelačić* iz Petrovaradina, HKPD-a *Tomislav* iz Golubinaca, ekipa Udruge banatskih Hrvata iz Opova, KUD-a *Sándor Petőfi* iz Nikinaca te ekipe DVD-a Nikinci, nekoliko ekipa mještana Hrtkovaca i Nikinaca, kao i gosti iz Novog Sada, Šida i Rume.

»Prvi put smo na ovoj manifestaciji i ugodno smo iznenađeni brojem sudionika i dobrom organizacijom. Mislim da bismo se trebali družiti i da se ovakvi događaji nastave u budućnosti. Kuhamo gulaš u kotlu. Specifičnost njegove pripreme leži u duljini kuhanja i vještini kuhara. On je taj koji bi trebao procijeniti količinu začina, da nije previše ljuto ili previše slano i da se svi sastojci mogu osjetiti«, kaže **Ivan Bunčić** iz DVD-a Nikinci.

Ekipa *Petak 13.* iz Hrtkovaca prošle godine osvojila je prvu nagradu na *Gastro festu* u Hrtkovcima. Rado su se ponovno odazvali pozivu.

»Ovaj događaj nam je od velikog značaja budući da rijetko imamo priliku okupljati se i družiti u tako velikom broju. Osim što se družimo i pripremamo gastro specijalitete, to je prilika za međusobno upoznavanje i razmjenu iskustava. Pripremamo gulaš od junetine i svinjetine i to je moj recept koji sam probao više puta na raznim natjecanjima. Ljudi su uglavnom zadovoljni. To je gulaš s prirodnim sastojcima. Kao začine koristimo samo papar i sol i kuhamo ga na govođem loju i maslinovom ulju. Nadam se da će se degustatorima svidjeti«, istaknuo je **Robert Markuš** iz Hrtkovaca.

Dojmovi sudionika

I HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice pružilo je podršku događaju svojim sudjelovanjem.

»Iako nemamo gastronomski odjel, imamo veliko članstvo s različitim afinitetima, uključujući kuhanje. Drago nam je što smo u Nikincima i što smo podržali ovaj događaj. Osobno sam sudjelovao u osnivanju udruge kao dužnosnik HNV-a i dostupni smo za pomoć pri projektima, ali i svojom prisutnošću na manifestacijama. Mislim da je vrlo važno upoznati se unutar zajednice kako bismo povezali niti sjevera Bačke i Srijema, da budemo zajedno, da se ohrabrimo i pomognemo jedni drugima«, istaknuo je predsjednik HKC-a *Bunjevačko kolo* **Lazar Cvijin**.

Sudjelovali su i predstavnici Udruge banatskih Hrvata iz Opova.

»Drugi put se predstavljamo na ovom događaju. Zadovoljni smo gostoprimstvom i druženjem. Na gastronomskim događajima uvijek se predstavljamo opovačkim pečenim gulašom. Meso se najprije peče u talandari. Luk i povrće se pirjaju odvojeno i na kraju se sve pomiješa i kuha. Koristimo još neke dodatke koje ne želimo otkriti. Nadam se da će se svidjeti domaćinima i gostima«, kazao je **Željko Horvat** iz Udruge banatskih Hrvata iz Opova.

Stručni žiri odlučio je o najboljem okusu. Kako su ocijenili, najbolji gulaš pripremila je ekipa *Petak 13.* iz Hrtkovaca. Drugo mjesto osvojila je ekipa iz Nikinaca, treće HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina, četvrto mjesto ekipa DVD Nikinci, peto HKC *Bunjevačko kolo* iz Subotice, šesto mjesto Udruga banatskih Hrvata iz Opova i sedmo mjesto HKPD *Tomislav* iz Golubinaca. Svi oni dobili su vrijedne nagrade, a ostali zahvalnice za sudjelovanje. Druženje je nastavljeno degustacijom pripremljenog jela uz skladbu tamburaškog sastava *Ladan špricer* iz Golubinaca.

Gastro Fest je održan uz financijsku potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

S. D.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i čl. 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019 i 47/2025), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA
URBANISTIČKOG PROJEKTA

za izgradnju višeporodičnog stambeno-poslovnog objekta Po+P+6 (faza I) i višeporodičnog stambenog objekta Su+P+3+PS (faza II i faza III) na k. p. br. 8421, 8422, 8423, 842, 8425/1, 8372, 8370, 8369 i 11681/13 K. O. DONJI GRAD ugao ulica Matije Gupca, Kumičićeve i Lajosa Joóa s urbanističko-arhitektonskom razradom lokacije
(naručitelj projekta – PRESTIGE LINE INVEST, d.o.o. Subotica)
Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 26. rujna do 2. listopada 2025. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.
Urbanistički projekt se može pogledati i na službenim mrežnim stranicama Grada Subotice *www.subotica.ls.gov.rs* u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.
Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je KUBARCH d.o.o. Subotica.
Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 26. rujna do 2. listopada 2025. godine.
Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.
Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Berba kukuruza u Vojvodini

Teška žega i šareni prinosi

U mnogim atarima klipovi su kraći, zrno sitnije, a prinosi ispod višegodišnjeg prosjeka, uz velike razlike od parcele do parcele. Istovremeno, u proljetnoj sjetvi je pod kukuruzom bilo nešto manje površina nego lani, što dodatno utječe na ukupni ovogodišnji rod

Berba kukuruza ulazi u puni zamah, ali prve procjene s terena potvrđuju da je sezona pod teretom ljetne suše i toplotnih valova. Raznolikost ovogodišnjeg roda donosi sliku koja nije jednolična. Berba kukuruza u Bačkoj i Srijemu potvrđuje da je 2025. bila sušna i toplinski zahtjevna sezona, s krupnim lokalnim odstupanjima. Većina terenskih izvještaja ističe skraćene klipove, neujednačeno nalijevanje zrna i osjetno niže urode od višegodišnjeg prosjeka.

Različiti ishodi

Za sjever Bačke (subotički atar i šire) Poljoprivredno-stručna služba Subotica navodi da se prvi otkosi kreću od oko 3 do 7 t/ha, pri vlazi zrna oko 13-14%. Gornji dio raspona zabilježen je na potezu Mišićevo – Novi Žednik, gdje su lokalne oborine bile izdašnije; na sušnijim parcelama bilježe se oko 3 t/ha, uz očekivanje da će na lošijim mikropozicijama biti i slabijih rezultata. Praktična poruka je jasna: dublja tla i zone s kišom podižu rezultate sezone, samo što su rijetki koji su imali sreće s oborinama ove godine.

U južnom Banatu, gdje su dublja tla bolje pregurala ljeto, zabilježeni su prinosi približni višegodišnjem prosjeku, ali postoje zone koje su stradale od suše. Lokalni izvještaji iz Opova navode da se na boljim pozicijama prinos kreće oko 5,5-7 t/ha, dok na plićim i pjeskovitijim parcelama prinos pada na 3,5-5,5 t/ha. Preračunato u mjere koje bolje razumijemo, to je približno 3,2-4 t po katastarskom jutru na boljim i 2-3,2 t/kj na lošijim zemljištima. Postoje međutim i ekstremi. U sjeveroistočnim dijelovima Banata zabilježeni su slučajevi prisilnog sazrijevanja i vrlo niskih rezultata, tek 0,6-0,9 t po katastarskom jutru na najizloženijim mikrozonama. Takve vrijednosti nisu pravilo za Pokrajinu, ali pokazuju koliko su lokalni uvjeti odlučili sezonu. Razlog ovakvih vrijednosti krije se u vremenskim prilikama, žestoke vrućine i deficit padalina pogodili su kukuruz baš u fazama zametanja i nalijevanja zrna, a stres je bio najjači na neirigiranim i plićim zemljištima. Europski monitoring usjeva (JRC/MARS) za kolovoz konstatira kako su vruće i suho ljeto u velikom dijelu jugoistočne Europe nepovratno oštetili ljetne kulture, uključujući kukuruz, suncokret i soju, dok su zapad i sjever kontinenta prošli znatno bolje. U takvim okolnostima i vojvođanski atari dobijaju vrlo različite ishode, zavisno od profila tla, roka sjetve i uloženih agrotehničkih mjera.

Regionalna slika koja formira cijenu

Za cijenu domaćeg kukuruza podjednako su važna događanja u regiji. Svježe procjene JRC/MARS i međunarodnih tržišnih servisa od kraja kolovoza i početka rujna upozoravaju da je EU prosjek prinosa kukuruza snižen upravo zbog suše u Rumunjskoj, Bugarskoj, Mađarskoj i istočnoj Hrvatskoj. MARS je za EU spustio očekivanja na oko 6,9 t/ha, ispod petogodišnjeg prosjeka. Istovremeno, u Bugarskoj se kumulativno govori o najmanjoj kukuruznoj žetvi od 2009. (procjene proizvodnje oko 1,5 mil. t), dok se iz Mađarske i dalje nižu vijesti o upornoj suši u centralnim regijama. Takav regionalni manjak može poduprijeti cijenu u kasnoj jeseni i zimi, iako globalni faktori ostaju tvrdi – ponajprije rekordna američka žetva koju USDA u rujanskom izvještaju procjenjuje na oko 16,8 mlrd bušela.

Referentni orijentir i dalje je Produktna burza u Novom Sadu. U tjednu od 8. do 12. rujna 2025. kukuruz novog roda trgovao se po cijeni od 22,50-24 din/kg bez PDV-a, uz ponder 23,29 din/kg (zavisno od pariteta i analize na aflatoksin). Tjedan ranije kukuruz se držao nešto više (raspon 24-24,50; ponder 24,33), što dobro oslikava osjetljivo balansiranje ponude i tražnje na startu berbe. Što se tiče ostalih kultura, kraj ljeta i prva polovina rujna donijeli su stabilizaciju pšenice oko 20,5-20,6 din/kg bez PDV-a, dok je soja novog roda probila oko 49,5 din/kg u prvom poslu. Suncokret je vrlo tanak na tržištu, s povremenim ugovorima i oko 56,81 din/kg (oko 485 €/t na CPT paritetu). Ove vrijednosti su korisne za svakog tko računa *swap* između kultura ili želi dio prihoda zatvoriti na drugoj robi.

Prodati sada ili ostaviti na lager?

Ako se prodaje odmah u rujnu, proizvođači realno mogu ciljati oko 22,5-24 din/kg bez PDV-a za standardne parametre (vlaga, zrno, aflatoksin), uz lokalne varijacije po vlažnosti i trošku sušenja. Uvjet za te cijene je da je roba čista i da se može brzo isporučiti, tržište je ove godine posebno osjetljivo na analizu aflatoksina, što redovito potvrđuju i burzovni izvještaji. Ako analiza izostane, roba će se teže plasirati, ocjenjuju stručnjaci.

Zadržavanje dijela roda na lageru do zime/proljeća ima svoju logiku. U godinama kad jugoistok Europe ima manji rod (Rumunjska, Bugarska, Mađarska) često se formira čvršći ton cijene prema kraju četvrtog kvartala i početkom prvog, naročito ako se aktiviraju izvozni upiti. Ove jeseni takva situacija postoji. Ipak, globalna slika drži cijenu, rekordan američki kukuruz i dalje pritišće međunarodne kotacije, pa je racionalno očekivati ograničen prostor za rast, bez skokova, osim ako ne dođe do novih poremećaja. U praksi to znači da lager može imati smisla zbog sezonskog povlačenja naviše, ali tek ako trošak skladištenja, sušenja i gubitaka to dozvoljava te ako gospodarstvu ne treba likvidnost.

Surova realnost

Ovogodišnja berba kukuruza u Vojvodini potvrđuje lekciju koju smo mogli čuti ove, ali i prošlih godina: klima se mijenja, a pravi odgovor na rješenje problema u proizvodnji kukuruza ne postoji. U pozadini stoje produženi toplinski valovi i deficit padalina baš u fazama metličanja i nalijevanja zrna, što je skratilo klip i prorijedilo zrno, a razlike u kvaliteti zemljišta i ulaganjima dodatno su pojačale neujednačenost rezultata. To nije samo lokalna priča, jugoistok Europe imao je sličan obrazac pa regionalno nema obilja koje bi automatski pritisnulo cijene naniže.

Tržište zato ulazi u jesen s dvije suprotne sile. Lokalno i regionalno kratka ponuda ljetnih kultura daje oslonac cijenama, ali globalna slika – prije svega rekordna američka žetva – ne ostavlja prostora optimizmu rasta cijene kukuruza u narednim mjesecima. Drugim riječima, 2025. nije godina spektakularnih prinosa niti velikih zarada, ali jeste godina u kojoj se pokazao sve izraženiji utjecaj mikroklime. Zbog svega toga na terenu se čuje kako poljoprivrednici sve češće odustaju od proizvodnje kukuruza, smanjuju površine pod ovom kulturom, te se okreću alternativama u proizvodnji stočne hrane za vlastite potrebe.

I. U.

GASTRO MANIFESTACIJA

CRO Z KUHINJE VOJVODINE

u Petrovaradinu

Specijalitete kulinarske trpeze Hrvata u Vojvodini predstavit će ekipe iz Srijema, Banata i Bačke.

Program manifestacije upotpunit će tamburaški orkestar HKPD »Jelačić« iz Petrovaradina.

DVD „Petrovaradin"
(ul. Pavla Jurišića Šturma br. 1)

Petrovaradin,
Subota, 20.9.2025. od 14 sati

Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske

Petrovaradin

24. 09. 2025.

VELIKI KONCERT 20 SATI

HKC BUNJEVAČKO KOLO SUBOTICA

VELIKA DVORANA
HKC "BUNJEVAČKO KOLO"

CIJENA ULAZNICE:
600 DIN

POKROVITELJI:

MEDIJSKI POKROVITELJI:

HKPD "Stjepan Radić" Novi Slankamen

organizuje

MIHOLJSKI KONCERT

Subota 27.09.2025. u 18h
u Hrvatskom Domu
Cara Dušana 163 u Novom Slankamenu

Učestvuju:
KUD "Dr. Đorđe Natošević" Novi Slankamen
Hrvatska čitaonica "Fisher" Surčin
HKPD "Tomislav" Golubinci
KUD "Soko" Inđija
HKC "Bunjevačko kolo" Subotica
HKPD "Stjepan Radić" Novi Slankamen

Nakon kulturno-umetničkog programa
druženje uz
Tamburaški sastav "Ladan Špricer"

Pokrovitelji:

Ulaz:
Dobrovoljni prilog

24. *Dani hrvatske knjige i riječi* u Subotici

SUBOTICA – Organizacijski odbor 24. po redu *Dana hrvatske knjige i riječi – dana Balinta Vujkova* na svom je sastanku 15. rujna donio odluku da se ove godine nagrada *Balint Vujkov Dida* dodijeli **Mirku Ćuriću**, književniku iz Đakova za doprinos književnosti Hrvata u Srbiji te za njezinu promidžbu u Hrvatskoj.

Ovogodišnji *Dani* bit će održani od 22. do 25. listopada s više programa, među kojima će biti stalni programi, kao što su *Književni salon*, *Narodna književnost u školi*, program za srednjoškolce, Multimedijalna večer i znanstveno-stručni skup.

Godina 2025. u znaku je obilježavanja 1.100. obljetnice Hrvatskoga Kraljevstva što će biti tematska okosnica i ove manifestacije. O ovoj će se temi govoriti na znanstveno-stručnom skupu, a centralna proslava za Subotičku biskupiju bit će upriličena u franjevačkoj crkvi u Subotici gdje će biti svečana biskupska sveta misa, izložba pod nazivom »1100. godina Hrvatskoga Kraljevstva – Tragom milenijske proslave u Bačkoj i Srijemu« s prigodnom brošurom.

Uz Hrvatsku čitaonicu Subotica suorganizatori manifestacije su Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Gradska knjižnica Subotica uz potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća.

Nagrade za *Stipanovu princezu*

SLAVONSKI BROD – Na 18. festivalu amaterskih kazališta FAK u Slavonskom Brodu predstava Dramskog odjela HKC-a *Bunjevačko kolo Stipanova princeza* (tekst i režija **Marjan Kiš**) dobila je Grand Prix festivala za najbolju predstavu po ocjeni publike (4.56). Nagradu je dobila i **Julijana Lajić** za najbolju kostimografiju u istoj predstavi.

»Hvala organizatoru na gostoprimstvu, kolegama iz drugih gradova čestitke na nagradama. Hvala mojoj ekipi, najboljoj i najluđoj ekipi na svijetu, na posvećenosti i lijepom vremenu provedenom zajedno«, objavio je Kiš.

Spomen na znanstvenicu i profesoricu

SUBOTICA – Misu povodom 75. obljetnice rođenja i 25. obljetnice smrti dr. sc. **Ane Gabrijele Šabić** (1950. – 2000.), znanstvenice, spisateljice i profesorice, posebice s područja vjerskoga, književnog i jezičnog odgoja i obrazovanja, u subotičkoj župi sv. Roka 15. rujna služio je župnik preč. **Andrija Anišić** u koncelebraciji preč. **Josipa Štefkovića**, predsjednika KD-a *Ivan Antunović*.

Preč. Anišić je na početku mise ukratko podsjetio na život i djelo Ane Gabrijele Šabić, rođene u Tavankutu, na koju, kako je istaknuto, ovdašnji Hrvati mogu biti ponosni. Među ostalim, navedeno je kako su knjige iz njezine osobne knjiženice našle mjesto u knjižnici *Ivan Kujundžić* KD-a *Ivan Antunović*, a poprsje koje je izradio akademski kipar **Mladen Mikulin** iz Zagreba nalazi se u spomenkući prof. Bele Gabrića.

Spomen su zajednički priredili KD *Ivan Antunović*, Hrvatska čitaonica Subotica, župa sv. Roka u Subotici i ZKVH.

K. Č.

Radni dan udruge *Croart*

SUBOTICA – Članovi HLU-a *Croart* održali su svoj, kako ga nazivaju, »radni dan« u domu svoje članice **Éve Uzon Horvát** u Subotici. Okupilo se 13 članova, a tema radova bila je slobodna. Évi Horvát Uzon ovom je prigodom darovana slika iz fundusa udruge, a dio kolega ostavio je svoje radova nastale toga dana.

Predstavljanje knjige *U prostoru i vremenu*

MONOŠTOR – UG *Urbani Šokci* iz Sombora priređuje predstavljanje knjige *U prostoru i vremenu* autorice **Marije Šeremešić** u subotu, 20. rujna, u etnokući *Mali Bodrog* u Monoštoru. Početak je u 18 sati.

23. Pokrajinski susret hrvatskih pučkih pjesnika *Lira naiva* u Tavankutu

U znaku 100. obljetnice rođenja Kate Ivanković

Kata Ivanković, kao rijetko tko, vjerno je bilježila život hrvatske zajednice – od crkveno-liturgijskih događaja, svećeničkih ređenja i jubileja, Dužijance, raznih običaja, preko posjeta značajnih gostiju do ljudi iz našeg naroda

Pokrajinski susret hrvatskih pučkih pjesnika, 23. po redu, pod nazivom *Lira naiva 2025.*, u organizaciji Hrvatske čitaonice i Katoličkog društva *Ivan Antunović* iz Subotice održan je prošle subote, 13. rujna, na etnosalašu *Balažević* u Tavankutu. Ove godine prijavilo ih se 50, a na samom susretu, posvećenom pučkoj pjesnikinji **Kati Ivanković**, sudjelovalo je oko 25-ero.

Pučko pjesništvo – najvjernija škola jezika, pamćenja i solidarnosti

Ovogodišnji susret *Lira naiva* bio je u znaku 100. obljetnice rođenja pučke pjesnikinje, rodom iz Tavankuta, Kate Ivanković, što je i, kako je istaknula potpredsjednica Hrvatske čitaonice i organizatorica susreta **Katarina Čeliković**, jedan od razloga zbog kojih se on održava upravo u ovom selu.

»Kata Ivanković je bila na prvom susretu hrvatskih pučkih pjesnika održanom u Subotici. Tada je organiziran izlet, i to upravo u Tavankut, gdje smo bili gosti kod župnika, vidjeli crkvu, slike od slame i gdje je s blagoslovom počeo taj susret prije 22 godine, na kojem je bilo 15-ak pjesnika«, kaže Čeliković.

Nazočnima se ovom prigodom obratila i v. d. pomoćnice pokrajinske tajnice za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Nevena Baštovanović** koja je istaknula kako je Kata Ivanković, kao rijetko tko, vjerno bilježila život hrvatske zajednice – od crkveno-liturgijskih događaja, svećeničkih ređenja i jubileja, *Dužijance*, raznih običaja, preko posjeta značajnih gostiju do ljudi iz našeg naroda. Ujedno, osvrnula se i na samo pučko pjesništvo:

»Pučko pjesništvo nije samo sjećanje u stihu, ono je živa tradicija koja nastaje među ljudima i za ljude. Oblikuje ga naš govor, naši naglasci, hrvatski standard, naši bunjevački i šokački izrazi, djeluje da živi u varijantama, prilagođava se prigodi, obredu, mjestu; u njegovu središtu su jezik, zajednica i funkcija, a možemo jednostavnije reći – to je naša najvjernija škola jezika, pamćenja i solidarnosti«.

O *majka* Kati iz pera unuka

Biografiju Kate Ivanković pripremio je njen unuk, predsjednik Katoličkog društva *Ivan Antunović*, preč. **Josip Štefković**, a dio teksta pročitao je pročelnik nakladničkog odjela *Ivan Evetović* pri spomenutom Društvu, vlč. **Daniel Katačić**.

»Kata Stantić, prvo od desetero othranjene djece **Pere** i **Dominike**, r. **Jozić**, rođena je 19. kolovoza 1925. godine u Tavankutu. Uspješno je završila četiri razreda osnovne škole, koliko je u ono vrijeme bilo u Tavankutu. Potom je privatno učila i polagala ispite te je završila i jedan razred građanske škole. Upoznala je karmelsku duhovnost i u Kati raste želja da se sva posveti Bogu kao redovnica karmelićanka. Međutim, Drugi svjetski rat i napose dolazak komunizma, osujetili su te njezine planove. Na životni put Bog joj je poslao muža **Grgu Ivankovića** koji se zanosio sličnim idealima. Otvorenost životu i duboko vjerničko osvjedočenje glavna su obilježja njihovog obiteljskog života. Te su činjenice odredile životni put, ali i pjesničko stvaralaštvo Kate Ivanković. Svakako, među njene najvrjednije pjesme spadaju one u kojima pjeva o Bogu, o osobi Isusa Krista, o Duhu Svetom. Njezina druga najveća skupina pjesama posvećena je Majci Mariji, blaženoj Gospi. Posebnu pažnju posvećuje evanđeoskim poslenicima, a daljnja skupina njezinih stihova posvećena je bačkoj ravnici kao užoj domovini, zavičaju iz kojega smo ponikli. Cijeli jedan ciklus svojih pjesama posvećuje čuvarima obiteljskog i narodnog ognjišta«, naveo je, među ostalim, vlč. Katačić.

Zbirka i sudionici

Kao i svake godine, za susret je tiskana zbirka izabranih stihova sudionika koja nosi naslov *Ruke pune čekanja*. Izbor pjesama sačinila je **Klara Dulić Ševčić**, a predstavila ju je urednica Katarina Čeliković:

»Jedna je pjesnikinja, koja je poslala svoje pjesme, napisala u pjesmi 'ruke pune čekanja'. Ovo je bio motiv oko kojeg su se okupili pjesnici ove godine u knjizi koja sadrži 50 pjesama. One su poslane iz Hrvatske, iz Vojvodine, Beograda, Surčina i drugih mjesta, a danas je s nama oko 25-ero pjesnika«.

Boro Karadža, živi u Subotici, a rodom iz Livna: »Inspiracija se javi u trenutku, gdje god da sam, pa sam tako i danas, dok su drugi čitali svoje pjesme, kod svoje nešto ispravljao. Počeo sam pisati kao mlad, poglavito ljubavne pjesme, onda dolazi period kada se, primjerice, promijeni rodno mjesto, kao što je u mom slučaju, pa se javlja nostalgija i pišete o rodnom kraju, roditeljima, dragim ljudima. Potom dođe period kada pišete o trenutnoj situaciji, o tome što vas nosi, što vas zanima, a imam i socijalnih pjesama. Dosta pjesama pišem na mom bosansko-hrvatskom jeziku, a budući da mi je žena Bunjevka, imam ih oko sto i na bunjevačkom govoru. Sudionik sam ovog susreta negdje od treće godine kako se održava«.

Ruža Silađev iz Sonte: »Na *Liri naivi* sudjelujem malo manje od 20 godina. Pišem na šokačkoj ikavici i na hrvatskom standardnom jeziku, a najviše me nadahnjuju motivi iz mojega sela – crkva, *sokakovi*, *bašče*, vinogradi, šuma, ledine... Još kao mlada osjećala sam želju za pisanjem, ali nisam posvećivala tomu pažnju. Poslije puno godina, već sam došla i u penziju, počela sam pisati prozu, a uz to se pojavila želja da napišem koju *pismu* jer tako je bilo momenata 'kad sam vidila pismu u kakegod stvari, u kakemu događaju, u bašči, u parku'. Najviše *željim* prikazati prošlost, koliko god sam zapamtila od malih nogu, možda već od pet godina, sve u želje da mladi *znadu* i da budu upoznati 'kako se kadgoda živilo'. Sadašnjost mi puno znači, punim plućima dišem i živim, svašta radim i o tomu ne pišem jer mislim da svi *znadu* to. A za budućnost 'triba da znadu' i o prošlosti, i o sadašnjosti, trudim se da 'zabiližim' sve ono što je nestalo«.

Ivo Mijatović Ico iz Gradišta kod Županje (Hrvatska): »Ovo je 12. godina kako sudjelujem na *Liri naivi*. Pišem od 16. godine, a tematika mojih pjesama je široka – rodoljubiva, misaona, pejzažno-ljubavna, ljubavna... Od početka osnutka Hrvatske čitaonice pratim njen rad i kada sam vidio da su se na natječaj prijavili neki i iz Hrvatske, i ja sam se pokrenuo. Ovakve susrete imamo i u Hrvatskoj, npr. *Sijelo pučkih pisaca* u Županji, potom u Dželetovcima, u Rešetarima. I sam radim jedan program, sada u listopadu će biti sedma književna manifestacija *Trojica iz Gradišta*, gdje, uz pjesnike naivce, gledamo za posebne goste imati renomirane književnike. Bio sam i organizator *Lire naive* 2017. godine u Gradištu gdje smo pokazali da postoji spona, veza između ovdašnjih pučkih pjesnika i ondašnje hrvatske književne scene i da bi se još čvršće trebali povezivati«.

U prvom dijelu susreta domaćini su s gostima obišli mjesnu crkvu Presvetog Srca Isusovog, župni dvor, novoizgrađeni vrtić te pastoralni centar. Središnji dio događaja bio je sam susret pučkih pjesnika, koji su pročitali svoje nove pjesme te u čast Kate Ivanković stvorili novu od svojih stihova.

Ovom su prigodom nastupile tavankutske *kraljice* s kraljičkim pjesmama Kate Ivanković, dječji tamburaški sastav tavankutskog HKPD-a *Matija Gubec*, te **Denis Kovač** iz Zagreba na gitari.

I. Petrekanić Sič

Tavankutski festival voća

XV. Tavankutski festival voća i autohtonih rukotvorina

27.09.2025. subota 10 sati

Etnosalaš „Balažević"

ul. Nikole Tesle br. 16, Donji Tavankut

Program Festivala:

10 sati: postavka štandova,

11 sati: svečano otvaranje Festivala, revijalna izložba poljoprivrednih proizvoda i rukotvorina, kulturni program, degustacija i akcijska prodaja izložbenih proizvoda.

12 sati: ručak (posetioci će po povoljnim cenama moći uživati u ručku s tamburašima)

16 sati: zatvaranje Festivala.

***Paorsko veče* u Vajskoj**

Druženje nakon završene žetve

HKU *Antun Sorgg* iz Vajske organizirala je 12. rujna u *Šokačkoj kući* 4. *Paorsko veče*. Ovaj događaj, koji iz godine u godinu okuplja sve veći broj mještana i gostiju, oživio je duh starih vremena kada su paori nakon završene žetve priređivali zabave kao znak zahvalnosti za plodnu godinu i priliku za zajedničko veselje.

Predsjednik udruge **Krunoslav Šimunović** zahvalio se svima koji su došli naglasivši da njihova prisutnost znači podršku radu udruge: »Velika nam je čast što ste večeras s nama. Svojim dolaskom pokazujete da prepoznajete važnost našeg rada i da zajedno želimo čuvati i prenositi naše običaje. Želim svima lijep provod, pjesmu i veselje – onako kako su to nekada činili naši stari paori«.

Za glazbenu atmosferu pobrinuo se tamburaški sastav *Ruže* iz Subotice. Uz bogat repertoar tamburaških klasika i poznatih melodija, večer je protekla u veselju, druženju i pjesmi do kasno u noć. Kako organizatori ističu, među gostima mogli su se čuti samo pozitivni dojmovi, što je poticaj da se nastavi s priređivanjem ovog događaja.

Održavanje *Paorske večeri* omogućeno je zahvaljujući financijskoj podršci Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

A. Š.

Likovna kolonija u Vajskoj

Spoj likovnosti i baštine

HKU *Antun Sorgg* iz Vajske osmi je put organizirala Likovnu koloniju, nanovo u *Šokačkoj kući*. Već sedmu godinu zaredom sudjelovali su članovi HLU-a *Croart* iz Subotice, poznati po svom iskustvu i raznovrsnim umjetničkim stilovima. Ove godine proširen je krug sudionika te su pozvani i slikari iz općine Bač, čime se otvorila mogućnost za nova prijateljstva i suradnje. Posebnu draž ovogodišnjoj koloniji dale su dvije osobe koje su tek počele slikati.

Tijekom dana nastala su brojna platna koja su prikazivala raznolikost motiva. Mnogi sudionici istaknuli su kako im upravo ovakva okolina pruža inspiraciju za rad. Cilj kolonije nije samo stvaranje umjetničkih djela, već i očuvanje kulturne baštine, povezivanje likovnih autora i poticanje mladih talenata, navode u vaištanskoj udruzi.

Održavanje kolonije pomoglo je Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

A. Š.

Redovnici i redovnice na Tekijama

Susret redovnika, redovnica i posvećenih osoba duhovnih pokreta na teritoriju Srbije održan je 13. rujna u Svetištu Gospe Snježne na Tekijama. Susret je predvodio kardinal **Ladislav Németh**, SVD, beogradski nadbiskup i metropolit, a među prisutnima bili su karmelićani, isusovci, franjevci, sestre skoro svih kongregacija prisutnih u Srbiji i Pokret fokolara, prenosi mrežna stranica Beogradske nadbiskupije.

Susret je započeo Molitvom Jubileja koju je sastavio papa **Franjo**, u kojoj se obraća Nebeskom Ocu tražeći da nas njegova milost preobrazi i da milost Jubileja oživi u nama hodočasnicima nade, čežnju za nebeskim dobrima te na cijeli svijet izlije radost i mir našega Otkupitelja.

Kardinal Németh zahvalio je svima koji su se odazvali njegovom poziv i predstavio program: u prvoj temi je govorio o Buli pape Franje *Spes non confundit*, a u drugoj o sinodskom procesu koji je počeo 2021. i koji će trajati do listopada 2028. godine. Kardinal je izrazio želju da svatko od prisutnih kaže nešto o sebi, odakle dolazi, jer i ovaj skup »Ne mora biti toliko nauka, zajednica je važna«, istaknuo je.

Kardinal Németh želi da osobe posvećenog života promisle što mogu napraviti u svom mjestu, jer u središtu njihova života je nada.

»Svi ljudi se nadaju, žele imati nadu koja će ih voditi kroz život, a mi znamo da je naša nada u Kristu i raste iz Njegove ljubavi, kao što je zapisao papa Franjo u svojoj enciklici *Dilexit nos* (Onaj koji nas uzljubi) koja je posvećena Presvetom Srcu Isusovu. Ta nada je proces koji ide zajedno s našim životom, a obnavlja se u Duhu Svetome. On obnavlja našu nadu koja je individualna i zajednička. Svi koji živimo u zajednici znamo da u zajednici tražimo naše poslanje«, rekao je kardinal Németh.

Nakon predavanja uslijedila je sveta misa, koju je predvodio kardinal Németh, a koncelebrirali su prisutni svećenici redovnici. Nakon svete mise druženje je nastavljeno uz ručak, koji je bio dragocjeni moment zajedništva, gdje su se prisutni međusobno mogli bolje upoznati i saznati više o radu i izazovima svakoga.

H. R.
Foto: Cinzia Panero

Marijine suze – utjeha i snaga današnjice

Na blagdan Žalosne Gospe u ponedjeljak, 15. rujna, proslavljeno je proštenje na Kalvariji u Subotici na kojoj se nalazi istoimena kapelica, koja je i mjesto okupljanja.

Euharistijsko slavlje na hrvatskom jeziku predvodio je župnik župe Uzvišenja sv. Križa iz Sombora vlč. **Nebojša Stipić**, u zajedništvu sa župnikom župe Uskrsnuća Isusova, kojoj pripada Kalvarija, preč. **Vinkom Cvijinom**, te svećenicima Subotičke biskupije.

U prigodnoj homiliji vlč. Stipić okupljene je vjernike podsjetio na sedam Marijinih žalosti i svaku pojedinačno stavio u kontekst današnjice. Tako je podsjetio okupljene štovatelje Žalosne Gospe da Gospa nije skrivala svoje suze i žalost, te da tako i mi možemo plakati, odnosno izbaciti iz sebe tugu, ali da je važno napraviti razliku između žalosti i depresije. Marija je prošla sve žalosti, ali je bila svjesna kamo ide, da se Njen život ne završava na

zemlji. I u svakoj tuzi, kako je predvoditelj istaknuo, treba naći Marijinu utjehu i smisao života.

Samoj svetoj misi prethodilo je klanjanje pred Presvetim na hrvatskom jeziku, te sveta misa i klanjanje na mađarskom. Misno slavlje na mađarskom jeziku predvodio je župni vikar u katedrali vlč. **Imre Mester**.

Proštenje Žalosne Gospe na Subotičkoj kalvariji slavi se od 1973. godine, a kapelica posvećena Žalosnoj Gospi izgrađena je 1877. godine. Podigla ju je **Branka Mukić**, rođena **Malagurski**, koja je skupa sa suprugom, sestrama i djecom tamo i pokopana. U kapelici na Kalvariji, što potvrđuju župni zapisi, služene su svete mise od 1923. do 1933. godine. Kalvarija je tijekom godine zatvorena za posjetitelje, a organizirane pobožnosti obavljaju se tijekom korizme i na sam dan proštenja – na blagdan Žalosne Gospe.

Ž. V.
foto: Ana Ištvančić

Crkveni god župe Uzvišenja Svetog Križa u Rumi

Svečanim euharistijskim slavljem u župnoj crkvi Uzvišenja Svetog Križa u Rumi 14. rujna obilježen je crkveni god. Misno slavlje predvodio je sudski

vikar, ravnatelj pastoralnog centra *Augustinianum* i ekonom Subotičke biskupije vlč. dr. **Ivica Ivanković Radak** u zajedništvu sa srijemskim biskupom mons. **Fabijanom Svalinom**, župnikom domaćinom i generalnim vikarom Srijemske biskupije vlč. **Josipom Ivešićem** te svećenicima Srijemske biskupije, Đakovačko-osječke i Subotičke biskupije. Rumski župnik Ivešić pozdravio je sve goste i vjernike prije svete mise i poželio im dobrodošlicu. Vjernicima u ime Subotičke biskupije obratio se predsjedatelj misnog slavlja Ivica Ivanković Radak:

»Radosni smo zbog susreta Subotičke i Srijemske biskupije. Zajedno smo se okupili oko pastira ove mjesne crkve, mons. Fabijana Svaline koji stoluje u Srijemskoj Mitrovici. Preko njega smo u zajedništvu sa svetim ocem **Lavom XIV.** koji danas proslavlja 70. rođendan. Sve su to razlozi za zahvalu Crkvi. Isus Krist na križu uvijek nas poziva na spasenje koje nam je preko tog križa darovao«, poručio je vjernicima Ivica Ivanković Radak.

Svećenici su na kraju misnog slavlja častili moći Svetog Križa.

Pored brojnih vjernika, na misnom slavlju bile su predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić** i supruga veleposlanika Republike Hrvatske u Beogradu **Mirjana Biščević**.

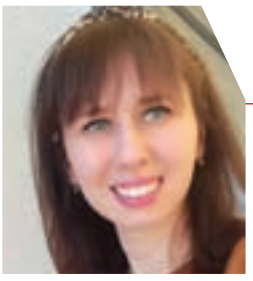

Moliti za sve ljude

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Kršćanin mora neprestano raditi na sebi i svome odnosu s Bogom. Iz nedjelje u nedjelju Božja riječ upućuje nas na različita područja života i prakticiranja vjere, te uvijek pronalazimo neke nove poticaje i neke opomene. Biti vjernik nije pasivno stanje, deklaracija na papiru, to je neprestani rad na sebi, na svojim odnosima prema Bogu i bližnjemu. Kršćanin nikada ne može biti pasivan, jer uvijek ima prostora za popraviti se, obraćenje je nešto što traje cijeli život. Obratiti se ne znači samo jednom povjerovati u Boga, nego neprestano razvijati taj odnos, cijeli život raditi na tome da mi Bog bude na prvom mjestu, pa iz toga onda graditi svoj život. Zato nas Božja riječ, čak i kada mislimo da smo sve u svome životu posložili prema Kristovu nauku, nanovo iznenadi nekim novim izazovima na koje treba odgovoriti nekim novim zahtjevima koji nas potiču da još više radimo na sebi.

Mijenjanje molitve

Molitva je neizostavni dio kršćanskog života. Većina moli svakodnevno i mnogi su zadovoljni svojom molitvom. Ipak, do promjene u molitvi trebalo bi doći jer Pavao u poslanici Timoteju piše: »Preporučujem prije svega da se obavljaju prošnje, molitve, molbenice i zahvalnice za sve ljude, za kraljeve i sve koji su na vlasti…« (1Tim 2,1-2a). Apostol navodi više vrsta molitava koje bi trebalo obavljati. I vjernici u svojoj pobožnosti većinu ovih vrsta prakticiraju, no zahvalnice ostaju nekako zapostavljene. A i kad mu je najteže, čovjek ima svojem Stvoritelju i Spasitelju na čemu zahvaliti. Mi se uvijek u molitvi usredotočimo na traženja, opterećeni vlastitim brigama i problemima, tražimo od Boga rješenja, pomoći. Tretiramo ga kao nekog tko je tu za ispunjavanje naših želja. I molimo se uglavnom samo za sebe i za one koji su nam najbliži. Ali, Pavao kaže treba moliti za sve ljude, ne samo za neke. Isto je kao i s ljubavlju. Kao što trebamo svakog svoga brata ljubiti, tako treba za svakog i moliti. A Pavao onda posebno naglašava da treba moliti za ljude na vlasti.

U njegovo vrijeme ljudi na vlasti progonili su kršćane, a Pavao od kršćana traži da za njih mole. I danas oni koji su na vlasti donose neke pogrešne odluke, koje štete ljudima i narodima. Zbog toga su omraženi, izloženi kritikama. A i dalje stoje Pavlove riječi da za njih molimo. Molitvom kršćanin može utjecati na svijet, mijenjati ga, učiniti Boga vidljivijim u svijetu. Ali zato ta molitva ne smije biti sebična, okrenuta samo vlastitim potrebama i željama, ona se mora okrenuti svijetu, svakom čovjeku. Zato treba moliti za one koji vode društvo, ali i za one koji vode Crkvu, da Bog u njima i po njima djeluje. Jer, njihove odluke utječu na živote drugih ljudi. Od kritizera njihovog rada trebamo postati molitelji za njih, tada se možemo nadati nekim boljim djelima i nekom ljepšem svijetu.

Moliti za spasenje svih

Pavao u nastavku naglašava da Bog voli naše molitve za druge, jer on želi spasenje svakog čovjeka. Krist je umro za spasenje cijelog svijeta. A da bi se čovjek spasio, znamo da sam mora prihvatiti spasenje, surađivati s Gospodinom. Zato trebamo moliti za druge, za njihovo obraćenje, kako bi susreli Spasitelja i prihvatili biti spašeni. Koliko god netko bio veliki grješnik, Božja ljubav nema granice. Nismo tu da sudimo i mjerimo veličine grijeha. Gospodin nas preko Pavla zadužuje da molimo za svakog čovjeka, kako bi spoznao veličinu Božje ljubavi, koja mijenja ljudska srca i vodi ih do vječnosti. Ali i sami trebamo neprestano raditi na svome obraćenju.

Kapelice – nadgrobni spomenici na grobljima (XXVII.)

Kapele na katoličkom groblju i sudbine Hrvata u Kuli

Najveći broj nadgrobnih spomenika koji se kao takvi mogu razaznati na katoličkom groblju pripada Mađarima, iza njih slijede Nijemci pa Hrvati, ukoliko kao element odlučivanja gledamo samo podrijetlo prezimena

Groblje u Kuli reflektira veliku raznolikost vjera i naroda grada u središnjoj Bačkoj. Vjerske tradicije, i unutar njih nacionalne skupine, koncentrirale su posljednja zemaljska počivališta svojih članova unutar čak šest dijelova prostora za sahranjivanje kršćana, i nešto dalje, Židova. Prostor uokviren ulicama Ise Bajića, Laze Kostića i Stevana Sremca krasi groblje u kojem malo više od polovice zahvaća katolički dio, a preostali je prostor namijenjen pravoslavcima. Unutar katoličkog dijela veći je dio namijenjen za rimokatolike, a zasebna cjelina pripada Ukrajincima grkokatolicima. S druge strane Ulice Laze Kostića grobovi su Rusina grkokatolika te reformatsko-evangeličko groblje. Ulice, pak, dr. Žike Miškovića i Telečka zatvaraju prostor groblja nazarena.

Devastirana i obnovljena kapela

Središnja staza koja vodi kroz katoličko groblje otkriva nadgrobne spomenike starijeg dijela zemljišne čestice, one iz XIX. i početka XX. stoljeća, o kojima nema detaljne skrbi osim »totalnog« košenja. Središnji dio zauzima monumentalno raspelo, no pogled se nezadrživo zaustavlja na prostorno najvećem objektu na groblju, okrugloj katoličkoj kapeli velike poligonalne kupole, promjera oko 13 m i visine blizu 10 m. Od sedam ulaza jedan je zazidan, na pojedinima su vrata od kovanog željeza, a dvoja su skinuta i postavljena u unutrašnjost ove neobične ljudske građevine. Unutar nje nalaze se dvije etaže, a pogled s donje dopire do vrha krova zahvaljujući transparentnosti cijelog objekta i spušta se na četverokutnu plohu, na kojoj se nalaze, ni manje ni više, nego ljudske kosti i ostaci paljevine. Donja etaža ima pravilne nakrivljene polukružne svodove, a katove povezuju polukružne stube. Iako nema niti jednog natpisa, niti jedne grobnice, niti drugog znaka postojanja ovakve namjene objekta, podaci pokazuju da je riječ o obiteljskom mauzoleju obitelju **Récsey**. Bila je namijenjena za obiteljski mauzolej, možda je izgrađena 1926. godine i to od strane vrlo imućnog odvjetnika, veleposjednika i obraćenika sa židovstva na kršćanstvo dr. **Edea Récseya**, kako bi tu bio sahranjen on i supruga mu **Friderika** te 1944. godine njihova kći **Sárika**. Mauzolej i kripta više su puta teško provaljivani i pljačkani. Zanimljivo je da je **Béla Lajta**, čuveni mađarski

Kapela Lurdske Gospe u Kuli

arhitekt, dobio narudžbu i 1913. godine izradio plan za nadgrobni spomenik Récseya u stilu židovskih grobova, no on nije podignut, možda baš iz razloga što se Récsey odlučio za kršćansku obiteljsku grobnicu.

U neposrednoj blizini nalazi se klasicistička kapela iz 1888. godine, posvećena Lurdskoj Gospi, s natpisom »1927.« na tornju, što je godina obnove. Vrlo skladne je i stroge vanjštine i koristi se na svetkovinu Svih svetih. Izgrađena je »pobožnom velikodušnošću« **Sándora Szakácsya**, javnog bilježnika. Na njega se odnosi i natpis na ulaznom pročelju, iznad vrata, na mađarskom i njemačkom jeziku: »Bio je voljen i blagoslovljen od Boga i ljudi«.

Mauzolej obitelji Recsey u Kuli

Nacionalni sastav Kule, kada je u pitanju rimokatolički živalj, može se razaznati i putem uvida u raskošne spomenike i memorijale posvećene (brojnim) lokalnim žrtvama svih važnih događaja – prekretnica novije povijesti Mađara i Nijemaca. Tu su, kronološkim redom, obelisk »herojima Mađarske revolucije i rata za neovisnost 1848./49.«, spomenik »herojima Austro-Ugarske ubijenim u Prvom svjetskom ratu«, spomen-obilježje žrtava partizanske odmazde nad Mađarima 1944./45. te spomen-ploča Nijemcima »koji su tijekom mnogih generacija imali svoj zavičaj u Kuli i živjeli skupa s Mađarima u miru i međusobnom poštovanju«.

Hrvati na kulskom groblju i u Kuli

Najveći broj nadgrobnih spomenika koji se kao takvi mogu razaznati na katoličkom groblju pripada Mađarima, iza njih slijede Nijemci pa Hrvati, ukoliko kao element odlučivanja gledamo samo podrijetlo prezimena. Gotovo nevjerojatna je rijetkost da su pojedini epitafi napisani na hrvatskom jeziku. Na tome se groblju nalaze: pet grobnica obitelji **Čačić**, četiri grobnice obitelji **Živko**, po dvije koje pripadaju **Lončarićima**, **Tačkovićima**, **Franićima**, **Pukićima**, te po jedna obitelji **Španjević**, **Raketić**, **Lacković**, **Radojčić**, **Tomašek**, **Vasiljković**, **Kurnjak**, **Tadić**, **Užar**, **Šimić**, **Krupa**, **Šarac**, **Bilanović**, **Alpeza**, **Košutić**, **Križanović**, **Klarić**, **Zalar**, **Grgurić**, **Rajtarović**, **Braković**, **Spahić**, **Kapular**, **Vujin**, **Gecan**, **Petreš**, **Tadić**, **Adamić**, **Mirčić**, **Suturović**, **Šipka**, **Kroflin** i **Benjaković**. Moguće je postojanje i drugih, od žbunja nevidljivih.

Hrvata je u Kuli do poslijeratne kolonizacije bilo vrlo malo. Povjesničar dr. **Mario Bara** navodi poznatu kolonizaciju Kule iz svih dijelova Crne Gore, no također i da su se u njoj naseljavali ekonomski migranti iz Bosne i Hercegovine, izvan procesa savezne kolonizacije. Pretpostavka ovog autora je kako većina deklariranih Hrvata potječe od ekonomskih migranata. Godine 1949. ih je bilo u gradu 179, ali su ekonomske migracije nastavljene kako je industrija počela jačati. Najviše je Hrvata, kada se gledaju poslijeratni popisi, u Kuli popisano 1981. godine (608), a te godine po crkvenim izvorima 504 su bili rimokatolici, što je činilo oko jedne šestine svih rimokatolika u župi. Na posljednjem popisu Hrvata je bilo 162, a 2011. godine 322 Hrvata.

Najstariji vidljivi grob Hrvata u Kuli

Životni put monsinjora Mioča

Možda najpoznatija osoba iz Kule hrvatskoga podrijetla, no po osobnom izboru i po majci mađarskoga identiteta, jest svećenik **Josip Mioč** (1942. – 2023.), crkveni glazbenik, višedesetljetni rektor subotičkog *Paulinuma* i ravnatelj subotičke Biskupijske gimnazije, papski prelat. On je svojevremeno pripovijedao kako je u razdoblju između 1950. i 1953. u Kulu došao veliki broj Hrvata, uglavnom podrijetlom iz BiH i djelomice iz Slavonije.

»Pokojni župnik u Kuli **Karl Raile** (1880. – 1943.) odlazio je redovito u Banja Luku na odmor. Tamo se upoznao s ocima trapistima. Na njihov je prijedlog prihvatio da će odvesti petoricu dječaka iz hrvatskih obitelji u Bačku, da ih tamo smjesti i školuje. Među trojicom koji su ostali u Kuli i tu osnovali svoje obitelji, bio je i moj otac **Stanko«**, svjedočio je mons. Mioč.

»Hrvata gotovo i nije bilo u Kuli u tom vremenu. Tek 1952. počelo je doseljavanje obitelji iz Bosne u novu naseobinu, poljoprivredno dobro Nova Kula, 5 km južno od Kule. Oko 1957. godine u njoj je živjelo do 1.000 Hrvata. Svake je nedjelje njih 60-100 dolazilo pješice na misu u Kulu. Propovijedi su tada bile na mađarskom i ponekad na njemačkom jeziku, te je tadašnji župnik ostavljao Hrvate nakon mise i navješćivao im evanđelje i propovijedao na hrvatskom jeziku«, kazao je on.

Dok je poljoprivredno poduzeće *Kozara* radilo, hrvatska kolonija je opstala u Novoj Kuli, no u osvit ratnih zbivanja, 1989. i 1990., većina se njezinih članova vratila natrag ili iselila u druge zemlje. Ostali su oni u nacionalno mješovitim brakovima u Kuli sve dok je ondašnja industrija bila funkcionalna. Poljoprivredno poduzeće prodano je 2005. godine, stanovnici Nove Kule su dobili otpremnine i u velikom se broju raselili.

Po osobnoj želji, mons. Mioč je također sahanjen u Kuli.

Marko Tucakov

Hrvatska riječ, broj 34, 19. rujna 2003.

Licemjerje vlasti

Jedno izvinjenje i jedna isprika, dakle, ključni detalji povijesnog susreta predsjednika Srbije i Crne Gore i Hrvatske, istog su trenutka, zahvaljujući moći ektronskih medija, postali tema dana u svijetu. Medijska pompa se nije stišala ni tijekom vikenda, kada su političari, stručnjaci, novinari i kolumnisti širom Srbije i Hrvatske ocjenjivali domete nenajavljenog raspleta prvog službenog posjeta jednog hrvatskog predsjednika Beogradu nakon raspada bivše zajedničke države.

I, kolika je medijska pažnja posvećena izvinjenju i isprici, upravo je tolika medijska šutnja obavila sastanak Stjepana Mesića s predstavnicima hrvatske zajednice u SCG, koji je održan istog dana na istom mjestu, samo neki sat kasnije. Taj je susret u gotovo svim ovdašnjim, ali i hrvatskim medijima, ostao uglavnom na razini protokolarne najave da će sastanka biti, odnosno, da je sastanak održan. Urednike nije zanimalo o čemu je to predsjednik Mesić razgovarao s predstavnicima hrvatske dijaspore u ovoj zemlji. Niti jedan od mnoštva prisutnih novinara nije prišao šefu delegacije Hrvatskog nacionalnog vijeća mr. Josipu Ivanoviću zatražiti izjavu (izuzev jednog dopisnika strane agencije, telefonski). Za većinu onih koji se ne udubljuju previše u suštinu protokolarnih najava događanja u novinarskim tekstovima, taj susret kao da nije ni održan.

(Zvonimir Perušić)

Sonta će mi zauvijek ostati u srcu

Prigodom gostovanja KPZH »Šokadija« u Okučanima sreli smo bivšu Sonćanku, koja sada živi u Pakracu. Eva Đurkov, rođena 1937. godine radni vijek je provela u Njemačkoj, a sada je umirovljenica. Davne, 1953. godine Eva je bila kneginja sonćanskog »Grožđe bala«. Na pitanje odakle u Pakracu, kaže: »U vrijeme kad sam odlučila zamijeniti kuću radila sam u Njemačkoj. Od rodbine i susjeda čula sam da je moja kuća na meti pojedinih osoba, kako iz Sonte, tako i stranaca, pa da ne bi došlo do neželjene situacije, odlučila sam se na zamjenu. Našla sam ljude koji su živjeli u Pakracu i bili voljni preseliti se u Sontu. Po dolasku u Pakrac imala sam velikih problema dok nisam uselila u ovu kuću, no sad je sve to iza mene. Živim mirno, dobivam njemačku mirovinu, a povremeno odem i u Sontu, koja će mi uvijek ostati u srcu.«

(Ivan Andrašić)

Bajski razgovori

U mađarskom gradu Baji su 13. rujna održani tradicionalni Bajski razgovori gdje se razgovaralo o skoroj uspostavi viznog režima između Srbije i Crne Gore i Mađarske i reperkusijama na položaj ovdašnjih autohtonih bunjevačkih i šokačkih Hrvata. Uvodno izlaganje na skupu održao je mr. Lazar Ivan Krmpotić, o aktivnostima i ostavštini biskupa Lajče Budanovića vezano za područje Bajskog trokuta i Subotičke biskupije. Poslije predavanja, razvila se diskusija u kojoj su sudjelovali bački Hrvati s obje strane Trianonske granice. U završnom dijelu skupa usvojena je zajednička deklaracija gdje se polazi od toga da bački Hrvati žive u dvije države koje su u Europi u sasvim različitom položaju, Mađarskoj i Srbiji i Crnoj Gori. Od Vlade SCG se traži da potpiše takav ugovor s Mađarskom po kojem će svi građani dobivati besplatne vize za ulazak u Mađarsku, kao i pripadnici mađarske nacionalne manjine. Od Vlade Republike Mađarske se traži da uzme u većoj mjeri u obzir činjenicu da su bunjevački i šokački Hrvati koji žive s obje strane granice, jedan te isti narod, te da isti način kako Mađarska želi nadgraničnim metodama ujediniti Mađare Karpatskog basena isto primjenjuje i na Hrvate u Mađraskoj. U prvom redu svakako je potrebno »približiti« Hrvate koji žive s dvije strane granice.

(H.R.)

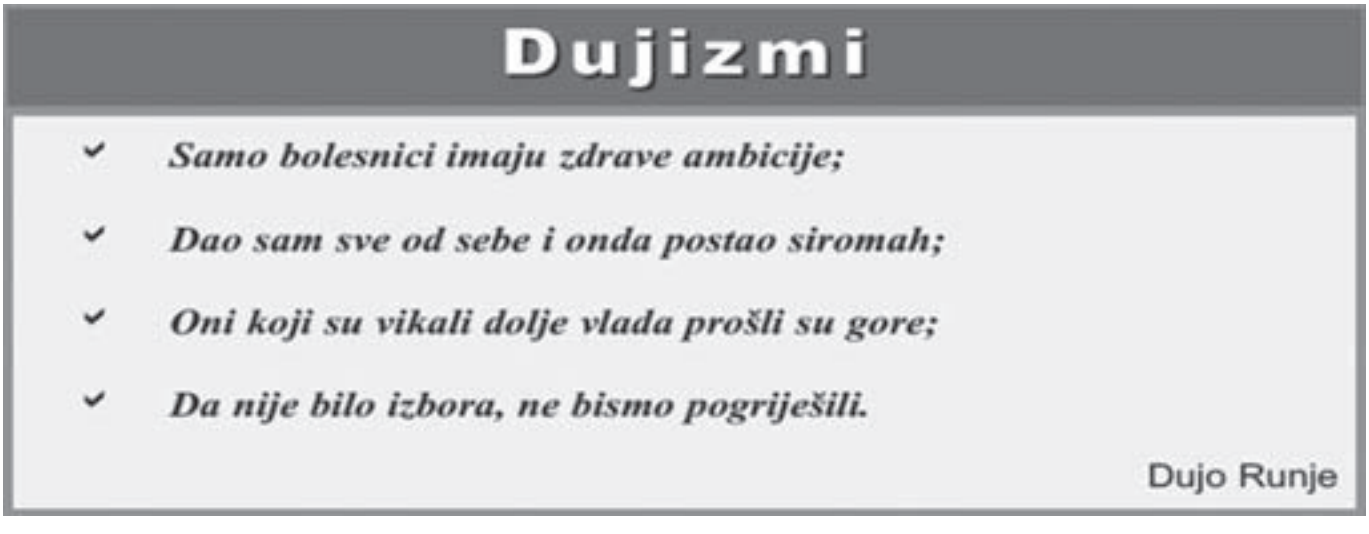

U organizaciji
"HKPD Silvije Strahimir Kranjčević",
održat će se tradicionalni festival:
MIKINI
DANI
NEDILJA
21.9.2025.
18h
LITNJA POZORNICA
BAČKI BREG
Gostuju društva iz R.Hrvatske, Subotice i grada Sombora
Šokadijo moja draga...

Susret u znaku vjere i druženja

Susret ministranata i ministrantica Subotičke biskupije, hrvatskog govornog područja, održan je 13. rujna u župi sv. Petra i Pavla u Monoštoru. Više od 150 sudionika spremno je dočekao tamošnji župnik vlč. **Dražen Dulić** i monoštorski ministranti.

Ovaj veseli susret započeo je okupljanjem i pripremanjem za svetu misu, koju je predvodio župnik župe sv. Križa iz Sombora vlč. **Nebojša Stipić** u zajedništvu s braćom svećenicima koji su došli podržati svoje ministrante.

Na ovogodišnjem susretu sudjelovale su mjesne župe iz Monoštora, Sombora, Bača, Plavne, Sonte, Đurđina, Žednika, Tavankuta, Male Bosne, Bikova, te iz subotičkih

župa: sv. Terezije Avilske (katedrala), sv. Jurja, Uskrsnuća Isusova i Marije Majke Crkve.

Nakon misnog slavlja uslijedilo je predavanje o sv. **Carlu Acutisu**, a potom i kviz znanja. Za sve okupljene osiguran je i zajednički ručak, a potom sportske igre u kojima su ministranti, pa i ministrantice, pokazali svoju spretnost. Natjecali su se u malom i velikom nogometu, u igranju šaha, stolnom tenisu i navlačenju konopca. Neki su nakon ovih igara otišli s medaljama oko vrata i pokalima u ruci, a neki samo s ponosom što su sudjelovali na ovogodišnjem susretu.

Dugogodišnji ministrant, a sada bogoslov **Slaven Stantić** ukratko nam je prenio ono što je vlč. Stipić govorio u propovijedi.

»Tema propovijedi je u skladu sa susretom i vlč. Stipić je među ostalim rekao kako ministranti ne moraju biti najbolji na svijetu, ali je bitno da su iskreni u vjeri i pobožni na svetoj misi. Dao nam je primjer **Messija** i **Ronalda**, kao najboljih svjetskih nogometaša, te je rekao da mi ne moramo biti kao oni, najbolji i najpoznatiji, ali da trebamo pratiti Boga u svakodnevnom životu, te i u crkvi kraj oltara, gdje smo najbliži Isusovi pomagači. Da naša vjera treba biti istinska«, rekao je Stantić.

Na Susretu ministranata bio je **Dario Varga** iz župe Uznesenja Blažene Djevice Marije s Bikova.

»Prvi puta sam na susretu i sve mi se sviđa, sve je dobro. Upoznao sam nove prijatelje i sve mi se svidjelo«, rekao je Varga.

Susret ministrana organiziraju svećenici Subotičke biskupije, a ovaj susret financijski je podržao i Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Ž. V.

FOTO: vlč. Tomislav Vojnić Mijatov

Srednjoškolci posjetili Osijek

Učenici trećeg i četvrtog razreda Gimnazije *Svetozar Marković*, Srednje medicinske škole i Politehničke škole koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku proveli su nezaboravan dan u Osijeku, objavio je HNV.

Tijekom izleta posjetili su Fakultet odgojnih i obrazovnih znanosti gdje ih je dočekala dekanica **Emina Berbić Kolar**, obišli su znamenitosti grada, družili se s gimnazijalcima iz Vinkovaca s kojima je ostvarena prekogranična suradnja. Na kraju dana uživali su u kazališnoj predstavi *Bili smo...* u Hrvatskom narodnom kazalištu. Poseban dojam ostavila je mogućnost susreta i fotografiranja s glumačkom ekipom nakon predstave.

Ovaj izlet organiziran je uz potporu Hrvatskog nacionalnog vijeća i HPD-a *Bela Gabrić* u ime koje je bila i predsjednica udruge **Margareta Uršal** kao i profesori srednjih škola.

H. R.

Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwingsburga. Tel.: + 4917621561026 ili 064/1826160.

Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.

Izdajem višenamjenski poslovni prostor u BiH, RS Srpska, Istočno Sarajevo u centralnoj gradskoj »A« zoni na šetnici Dr. M. Lazića, veličine 100 m^2 + 35m^2, idealan za predstavništvo kompanija, organizacija ureda ili automatskih kazina iz Srbije, Hrvatske, Mađarske. Kontakt email: lindov@yahoo.com ili viber: +964-781-891-68-75.

Tražim simpatičnu i lijepu Hrvaticu za međusobno učenje hrvatskog i mađarskog jezika. Ja sam »mlad« umirovljenik, po nacionalnosti Mađar. Tel.: 061/6566-577.

Potreban konobar ili konobarica za rad u sezoni na Pelješcu. Osigurana je hrana, smještaj, plaća je po dogovoru. Kontakt osoba Jasmina Kušić +385-99-5977155.

SOMBOR - Prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel.: 025-5449220; 064-2808432.

Potrebne njegovateljice s europskim papirima za njemačku agenciju. Prijava na zdrastveno osiguranje dok radite. Ne plaćate proviziju. Plaće su za slabije znanje njemačkog jezika od 1.500 eura, a za bolje od 1.800 pa naviše.
Ja sam uz vas 24 sata dok ste na šteli. Sva pitanja i prijave možete poslati putem WhatsAppa ili Vibera. +381-63-708-05-60. Budite i vi dio našeg tima. Jovanka

Prodajem poljoprivredno zemljište, parcele broj 33565/1 i 33564 k.o. Donji Grad, za 8.500 eura/jutro. Kontakt 064/3758889.

Izdajem u najam poslovni prostor – 320 m2, uži centar – Apatin – Ulica svetog Save 25. Pogodno za auto salon ili trgovinu. Ukupna površina s dvorišnim dijelom – 700 m^2
Tel: 063/738-97-85

Prodajem nepokretnost površine 4.516 m2 u Rudanovcu u okviru Nacionalnog parka »Plitvička jezera«, po cijeni od 165.829,00 eura. Informacije na telefon 063/888 71 34.

Prodajem mrežice za mlade voćke 270 komada, veličine 56 cm x 20 cm. Cijena 30 din/kom. Telefon: 064/9738601.

Prodajem plišanu otunku, strigansku maramu, tkane ponjavice i pregače. Informacije na telefon 062/1789106.

Osoba s invaliditetom (II. stupanj) traži posao u Subotici. Kontakt telefon: 061/6767041.

Republika Srbija
Autonomna Pokrajina Vojvodina
Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice
Bulevar Mihajla Pupina 16, 21000 Novi Sad
T: +381 21 487 40 35, F: +381 21 487 4337
Ounz@vojvodina.gov.rs

POKRAJINSKO TAJNIŠTVO ZA OBRAZOVANJE, PROPISE, UPRAVU I NACIONALNE MANJINE – NACIONALNE ZAJEDNICE

objavljuje

OBAVIJEST O JAVNOM POZIVU za podnošenje prijedloga za dodjelu pokrajinskog priznanja u području obrazovanja – Priznanje *Đorđe Natošević*

Tekst javnog natječaja objavljuje se u *Službenom listu Autonomne Pokrajine Vojvodine* i na internetskoj prezentaciji Pokrajinskog tajništva *www.puma.vojvodina.gov.rs*.

Natječaj se raspisuje od 15. 9. 2025. godine.

Rok za podnošenje prijava istječe 31. 10. 2025. godine.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz *Hrvatske riječi* koji **VAŽI DO 23. 9. 2025.**

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju *Hrvatske riječi*. Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine.
Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata.
Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati.
Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

HRT

Emisije programa za Hrvate izvan RH emitiraju se ponedjeljkom, utorkom, srijedom i četvrtkom na Drugom programu HTV-a poslije 18 sati i to prema sljedećem rasporedu:
– ponedjeljak u 18 sati i 20 minuta – dokumentarni film o Hrvatima izvan RH
– utorak u 18 sati i 20 minuta – *Glas domovine*
– srijeda u 18 sati i 20 minuta – *Pogled preko granice* – Hrvati u BiH
– četvrtak u 18 sati i 10 minuta – *Globalna Hrvatska*
Emisije se repriziraju ponedjeljkom i srijedom (dokumentarni filmovi o Hrvatima izvan RH i *Pogled preko granice*) na HTV 4 od 20 sati i 30 minuta, a *Globalna Hrvatska* reprizira se na HTV 4 subotom u 17 sati i 10 minuta. Na satelitskom HRT Int. sve spomenute emisije prikazuju se u skladu s vremenskim zonama, a mogu se pogledati i na multimedijskoj platformi HRTi te na internetskom portalu *Glas Hrvatske*.

VINKOVAČKA TELEVIZIJA

Televizijska emisija *Hrvatska rič iz Vojvodine* u trajanju od 45 minuta, emitira se petkom od 21 sat i 45 minuta.
Emisiju realizira redakcija NIU *Hrvatska riječ*.

Tamo gdje nikada neću ići

Vrata pakla

Upravo sam stigla s dodjele zahvalnica, diploma i nagrada akcije u kojoj sam sudjelovala, a koju sam već spominjala i koju je organizirala somborska knjižnica pod nazivom *Čitatron*. Iskreno sam oduševljena činjenicom da je 27 ljudi, mladih i odraslih, predalo svoje čitateljske dnevnike, a još više me veseli da je postojala posebna kategorija za mlade i da je pobjednica u toj kategoriji, u samo dva mjeseca, pročitala 26 knjiga. Ima nade za nas, ako je suditi po tome da naša omladina ne bulji samo u ekrane, nego čita i knjige.

Kad smo već kod mladih ili barem mene u tom razdoblju života, jedna od želja s popisa bila je doživjeti iskustvo pustinje. No, ovoga tjedna pišem o pustinji u koju ne bih voljela otići jer se nalazi u regiji koja slovi za najnegostoljubivije mjesto na planetu Zemlji i koju često nazivaju »Vratima pakla«.

Danakilska depresija

Ako na svijetu postoji mjesto koje opravdava naziv »Vrata pakla«, onda je to zasigurno Danakilska depresija u Etiopiji. Na granici s Eritrejom i Džibutijem, u pustinjskoj regiji Afar, prostire se jedno od najnepristupačnijih i najvrelijih područja na planetu. U prosjeku, temperature rijetko padaju ispod 35°C, a u najgorim mjesecima penju se i preko pedeset. Danakil je ujedno i jedno od najnižih mjesta na Zemlji, smješteno oko 120 metara ispod razine mora, u geološkoj zoni gdje se susreću tri tektonske ploče. Drugim riječima, priroda ovdje ne miruje, već neprestano kipi, mijenja se i stvara prizore kakve nigdje drugdje nećete vidjeti.

Do Danakila se stiže letom do Mekelea ili Semere, a zatim terenskim vozilima kroz beskrajne pustinjske predjele. Samostalno putovanje ovdje nije opcija, ne samo zbog ekstremnih uvjeta, već i zato što je potrebna dozvola lokalnih Afara, kao i obavezna pratnja vodiča i naoružane zaštite. Sve to dodatno naglašava osjećaj da kročite na teritorij koji se opire čovjeku i koji ostaje vjeran sam sebi.

A onda – spektakl. U zoru, dok sunce još nije spalilo horizont, pravo je vrijeme za uspon na Erta Ale, vulkan poznat po svom jezeru lave koje neumorno ključa i podsjeća na ognjenu rijeku iz mita. Noćni uspon traje nekoliko sati, a nagrada je prizor koji oduzima dah: u tišini pustinje, pod zvijezdama, stojiš na rubu kratera i promatraš kako planet diše.

Svijetleće iskustvo

Ako je Erta Ale oličenje moći, onda je Dallol oličenje čuda. Ovaj hidrotermalni sustav izgleda kao da je netko prosuo paletu fluorescentnih boja po zemlji: žuta sumporna polja, zelena kiselinska jezera, narančaste naslage minerala. Sve izgleda nestvarno, gotovo izvanzemaljski, ali i opasno, bazeni su toliko kiseli da bi kap na koži mogla izazvati opeklinu. Oko Dallola nalazi se i Gaet'ale Pond, jezero zasićeno solju i toplinom, koje ispušta plinove zbog kojih turisti smiju prići samo uz strogi nadzor vodiča.

Slika Danakila ne bi bila potpuna bez beskrajnih slanih ravnica oko jezera Asale i Afrera. Tamo gdje horizont podrhtava od topline, a zemlja je obilježena solju i pucanjem tla, nailazite na prizore karavana, deva natovarenih solnim blokovima, koje još uvijek prelaze stotinama kilometara do tržnica u unutrašnjosti. To je trenutak kada shvatite da Danakil nije samo geološki fenomen, već i prostor u kojem ljudi stoljećima žive u skladu s nemilosrdnom prirodom.

Naravno, sve to dolazi s upozorenjima: vrućina je nesnosna, voda isparava brže nego što je možete popiti, a noći u kampu svode se na spavanje pod zvijezdama bez tuša i bez struje. Ovdje nema luksuza, osim samog luksuza da vidite ono što gotovo nitko nije vidio, a malo ih i sanja o tom.

I možda je to ono što Danakil čini tako posebnim i zbog čega me ne privlači. To nije destinacija u kojoj ćete se odmoriti, niti mjesto koje uljepšava stvarnost za posjetitelje. Ovo je surova zemlja koja ne pravi kompromis. Najpoznatije jezero lave, najneobičniji pejzaži u fluorescentnim bojama, najstrašnija vrućina i otrovni plinovi, sve to čini Danakil iskustvom koje pomiče granice.

Ima li zainteresiranih?

Gorana Koporan

Duje Ajduković, tenisač

Trenutačni ranking me ne zabrinjava

Foto: Hrvatski teniski savez

Prije samo godinu dana 24-godišnji tenisač **Duje Ajduković** bio je nadomak ulaska u TOP 100 (9. rujna 2024. bio je 105. na ATP ljestvici), a danas (u trenutku razgovora) zauzima pomalo daleku 309. poziciju. Također, prošle godine i početkom ove nastupao je i pobjeđivao za Hrvatsku u Davis cupu u duelima protiv Litve, Belgije i Slovačke. No, kako sam kaže, ovo je samo mali rezultatski pad u njegovoj profesionalnoj karijeri i slijedi novi uspon na ATP ljestvici. Po njegovom talentu i igračkoj kvaliteti od njega to svakako možemo očekivati već u bližoj budućnosti.

Kako biste ocijenili tekuću natjecateljsku 2025. sezonu?

Imao sam početkom godine nekoliko dobrih rezultata, ali onda su uslijedile određene igračke i tehničke promjene jer sam promijenio reket i došlo je do slabijih rezultata koji su uvjetovali i trenutačni plasman na ATP ljestvici. Mišljenje svih oko mene je kako je to dugoročno ispravna i dobra odluka, ali kratkoročno je uvjetovalo potrebno vrijeme prilagodbe (sada igra reketom marke *Head*). Po meni, trenutačni ranking nije uopće zabrinjavajući i do kraja godine ću ga zasigurno popraviti.

Donosi li promjena reketa i promjenu u načinu igre?

Svakako, posebice u snazi rotacije udaraca, ali naravno sve to u korelaciji s već ustaljenom tehnikom. Ide već sve to na bolje i imam mečeve u kojima mnogo više izlazim na mrežu i poentiram, iako treba još određeno vrijeme da se to ustali i »zalijepi« za moj način igre.

Početak rujna zatekao Vas je u rodnom gradu gdje marljivo trenirate na Firulama i spremate se za sljedeće turnire. Kakav je igrački plan u kalendarskom turnirskom nastavku ove godine?

Planiram igrati još tri turnira na zemljanoj podlozi i za kraj godine radije bih išao igrati outdoor (na otvorenom) turnire u Aziji nego indoor turnire u Europi. No, to je još uvijek daleko. Trenutačni ranking dozvoljava mi samo nastupe na turnirima iz Challenger serije, no vjerujem kako će se s boljim rezultatima ponovno otvoriti mogućnost nastupa na ATP 250 turnirima.

Na koncu ovog kratkog razgovora moramo se vratiti i na Vaš zasigurno najzvučniji i najjači susret u dosadašnjoj profesionalnoj karijeri kada ste prošle godine u polufinalu turnira u Bastadu (Švedska) imali set i break prednosti protiv Rafaela Nadala. Kako danas, s vremenskom distancom od godinu dana, gledate na taj meč?

Igrati protiv **Rafe** je uvijek velika čast, a osobito glede okolnosti koje su bile vezane uz taj meč na turniru u Bastadu. Bio je to jedan od njegovih posljednjih natjecateljskih mečeva i meni će svakako zauvijek ostati u lijepoj uspomeni. Još da sam ga dobio, kako sam to osjećao u jednom trenutku kada sam imao set i break prednosti, ali onda me je on zdrobio. Uslijedilo je nekoliko mojih velikih pogrešaka i šansa je otišla u nepovrat. U svakom slučaju, bila je to jedna velika i dobra škola, a iskustvo iz tog duela nastojat ću koristiti u mojoj daljnjoj karijeri.

D. P.

Grand Slam

U ovom trenutku karijere moj plan je uhvatiti plasman na sljedeći Grand Slam u Australiji, ali ima još dosta posla do toga.

Temeljem članka 63. Zakona o planiranju i izgradnji (*Službeni glasnik RS*, br. 72/09, 81/09-ispravak, 64/10, 24/11, 121/12, 42/13-US, 50/13-US, 98/13-US, 132/14, 145/14, 83/18, 31/19, 37/19, 9/20, 52/21 i 62/23) i članka 89. Pravilnika o sadržini, načinu i postupku izrade dokumenata Prostornog i urbanističkog planiranja (*Službeni glasnik RS*, broj 32/2019 i 47/2025), Tajništvo za građevinarstvo obavještava zainteresirane građane da će biti održana:

JAVNA PREZENTACIJA URBANISTIČKOG PROJEKTA

urbanističko-arhitektonske razrade lokacije za izgradnju lagune na katastarskoj parceli broj 450/2 K. O. Žednik

(naručitelj projekta – RAVNICA, d.o.o. Bajmak)

Zainteresirane pravne i fizičke osobe mogu izvršiti uvid i dobiti informacije o urbanističkom projektu od 26. rujna do 2. listopada 2025. godine, svakog radnog dana od 8 do 12 sati, u Tajništvu za građevinarstvo, Stara gradska kuća, Trg slobode 1, ured br. 204.

Urbanistički projekt se može pogledati i na službenim mrežnim stranicama Grada Subotice *www.subotica.ls.gov.rs* u rubrici Građevinarstvo – Javni uvid.

Stručni obrađivač predmetnog urbanističkog projekta je KUBARCH d.o.o Subotica.

Primjedbe i sugestije na planirana rješenja tijekom javnog uvida mogu se u pisanoj formi dostaviti Tajništvu za građevinarstvo (Uslužni centar, šalter 8 ili 9), od 26. rujna do 2. listopada 2025. godine.

Osoba ovlaštena za davanje potrebnih obavijesti o javnoj prezentaciji je Katarina Buljovčić.

Sve primjedbe prispjele u zakonskom roku bit će dostavljene Komisiji za planove.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu okoliša, temeljem članka 14., stavak 8. i članka 39. Zakona o proceni utjecaja na okoliš (*Sl. glasnik RS*, br. 94/24) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU DA NIJE POTREBNA PROCJENA UTJECAJA NA OKOLIŠ

Dana 16. 9. 2025. donijeto je rješenje pod brojem 003583894-2025-09693-004-081-380-001, kojim se utvrđuje da nije potrebna procjena utjecaja na okoliš projekta: Radio-bazna stanica mobilne telefonije »NS2429_02 SU_Subotica_Kireška«, na katastarskoj parceli br. 18970/5 K. O. Novi grad, Subotica (46.11857°,19.68098°), podnositelja zahtjeva »W-line« d.o.o. Beograd, Ikarbus 3 Nova br. 19, 11080 Beograd – Zemun, ovlaštenog od nositelja projekta »A1 Srbija« d.o.o. Beograd, Milutina Milankovića br. 1ž, 11070 Novi Beograd.

Razlog za donošenje ove odluke je što je stručnom ocjenom opterećenja konstatirano da jačina električnog polja buduće bazne stanice neće prelaziti propisane granične vrijednosti ni na jednoj površini uzetoj u razmatranje, a ukupni faktor izloženosti u svim zonama u kojima je izvršen proračun manji je od 1. Predmetnim rješenjem određene su i mjere u cilju sprječavanja, smanjenja i otklanjanja negativnih utjecaja na okoliš.

Zainteresirana javnost ima pravo žalbe u roku od 15 dana od dana objavljivanja obavijesti u sredstvima informiranja.

Uvid u rješenje može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu okoliša i održivi razvoj (Trg slobode br. 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129), svakog radnog dana od 8 do 14 sati.

POGLED S TRIBINA

Toplo-hladno

Šesto kolo 1. HNL donijelo je kraj neporaženosti jedine dvije momčadi koje u prvim kolima novog prvenstva još nisu osjetile gorčinu rezultatskog neuspjeha. Prvo je *Hajduk* u subotu stradao na gostovanju u Varaždinu (0:2), a potom je *Dinamo* senzacionalno poražen na svom Maksimiru od outsidera *Gorice* (1:2). I tako je na vrhu tablice ostao *status quo* jer su glavni favoriti za naslov unatoč »praznim jaslama« i dalje neprikosnoveno na vodećim pozicijama, jedino Zagrepčani imaju bolju gol razliku i zato su formalno prvi. Zahuktali *Varaždin*, *Lomotiva* i *Slaven* prate ovaj dvojac, dok se branitelj naslova *Rijeka* posve neočekivano nalazi na osmoj poziciji. Niti promjena trenera (Španjolac **Sanchez** umjesto **Đalovića**) nije urodila plodom jer su Riječani uzeli samo bod na svojoj Rujevici protiv *Lokomotive* (1:1). I tako je ovo šesto kolo bilo apsolutno u znaku toplo-hladnog tuša za navijače najvećih hrvatskih klubova, koji su nakon reprezentativne stanke očekivali nastavka bodovnog ubrzanja pred veliki derbi koji će se igrati ovog vikenda u Splitu. Ovako će domaćin *Hajduk* ugostiti najvećeg rivala *Dinama* u »poraženom ozračju« i na određeni način obje momčadi će startati od nule. Istina, *bili* su u prednosti domaćeg terena i gostujući poraz protiv *Varaždina* (*Dinamo* je na tom vrućem terenu odigrao samo neodlučeno) ne bi trebao odmah paliti dramatične alarme, osobito jer su u momčad stigla tri nova pojačanja iz Španjolske (**Guillamon**, **Gonzalez** i **Almena**) i potrebno je stanovito vrijeme za njihovo uigravanje u novoj sredini. S druge strane, *Dinamo* idućeg tjedna započinje i »međunarodni ples« u Ligi Europe gdje mu na otvaranju stiže turski velikan *Fenerbahçe*. U svakom slučaju, sutra (u subotu) nas čeka još jedan veliki derbi i važna nogometna predstava. Na radost svih ljubitelja hrvatskog klupskog nogometa. Jedno je sigurno: na Poljudu neće biti toplo-hladno. Nego samo, kao i uvijek, vrelo!

D. P.

Umotvorine

* Greške su dokaz da se trudiš.

* Praštanje je vrlina jakih.

* Ne traži sebi mane, drugi to bolje rade.

Vicevi, šale...

Čitam u novinama naslov »Japanski hotel otvorio sobu za plakanje«.
Mislim u sebi: Dragi Japanci, kako ste vi zaostali za nama. Vi imate sobu, a mi državu za plakanje.

– Govoriš li talijanski?
– Da!
– Reci nešto.
– Pizza i špageti.

Aforizmi

* Čudni su neki ljudi! Vole čestitog čovjeka, ali mu nepravdu čine, dok lošeg čovjeka preziru, ali pred njim pokorno stoje!

* Najveći oblik poštovanja je kad netko brani tvoje ime »iza tvojih leđa«.

* Kada dođeš do točke gdje više nemaš potrebu nikoga impresionirati, tada počinje tvoja sloboda.

Vremeplov – iz naše arhive

Pastoralni centar, Sot, 2015.

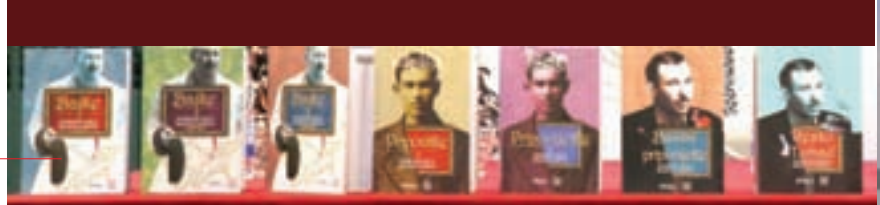

Didine pripovitke (iz knjiga Balinta Vujkova)

Najveći lopov među zvirima

Među zvirenjem, još više neg među ljudima, ima taki što od otimačine i krađe žive. Tako se jedared dogovore sve take zviri da se sastanu u šumi i vide ko je među njima najvištiji i najveći lopov. Za najvećeg lopova će proglasit onog ko zna ukrast najveću stvar.

Došli tu kurjaci, lisice, tvorovi i veće i manje zvirenje. Fale se oni svi, pa će jedared jedan veliki ujo-kurjo:

– Eto ja znam ukrast najdeblju ovcu iz čopora dok čobani kuvaju večeru i u vrule sviraju.

Al se oma izbekari jedna stara teta-lija:

– A ja znam iz kokošinjca ukrast pivca kad zine da kukurikne, makar ga tolike njegove žene čuvaju.

Ne da njoj pokrke tvor, već veli:

– Ja skinem sve kokoši s duda, a nit se penjem nit se čime vućam na dud.

Fale se tu redom i drugi, pa ne znaš ko je od koga puniji fale. Baš su se svi izređali i već udarili u svađu, jel bi svi tili da se proglase za najvećeg lopova, kad iznenada natrči jedan diviji zec. Zekonja se prvo uplašio, al kad je čuo o čemu se tu radi, a on njima:

– A, braćo moja, šta ste i počeli divan dok ja nisam stigo?!

Zvirenje se začudilo – šta je zecu?! Ta on siroma ni mravu ne škodi. Njemu nek je travice, pa ni brige. Al mu se još više začudili kad se on izvalio na travu pa kazo:

– Ja sam najveći lopov među svim zvirenjem što na četri noge trči.

O, da si onda vidio uzbune!

– Ta kaki si ti lopov?! Valjda nećeš kazat da od šume kradeš travu? – navalili oni na njega.

Zeko samo leži, pa kad je vidio da ga niko ne misli dirat, on natenane veli:

– Kako da nisam najveći lopov među vama, kad ja, evo, za bilog dana ko sad, i na očigled svakog, kradem.

Skoro bi mislili da se zec ludira, da ga svi nisu poznavali ko ozbiljnog i mirnog. Zato oni navale još jače.

– Pa s čim ti kradeš?

– Sa sve četri noge – kaže zec.

– O, ljudi ljucki, – uzmuvo se na to onaj veliki ujo-kurjo – je l kogod vidio el čuo da i jedan zec nosi štogod nogama?! Pa ti s nogama – kaže on još zecu – drugo ni ne znaš, već iskopat jamu u koju se sakriješ.

– Baš kako divaniš, ujo-kurjo! – potvrdi zec.

– Pa šta je to najveće što kradeš, kad mi ništa ne vidimo?! – zapitaju svi.

– Moj život – lipo njima zeko.

– Vid-vid, čovika!

– Dabome – kaže zeko. – Svaki drži da je moj život njegovo dobro, ta svi od čovika do kera. A šta ja možem? Ja ga i za bilog dana od svi ukradem na hitrim nogama.

– Vid-vid čovika – divani on štogod. – potvrdi tvor.

A zec dalje kaže:

– Eto i sad sam ga ukro od dva čovika i četri kera. Dabome, na očigled šest pari očiju!

Dok je tu divan teko, zec se izležo i izduvo, a sad skočio i ode ispod šume. Dok ovi nisu došli sebi, zeko se već jedva vidio. Prvoj se tetaliji rič vratila, pa ona poviče za zekom:

– E-heeej, zeeeko, a kako si ga ukro od ljudi i kerova?

Zec se obazro i kad je vidio da je odmako toliko da ga niko od ovi ne mož stignit, onda poviče:

– Isto tako ko što sam ga i sad od vas!

Pričao Pere Poljaković Kovačev
Bunjevačke narodne pripovitke, 1951.

Rič po rič

Piše: Željko Šeremešić

Ope cine nadol

Baka Janja sva zajapurita pita: »Čeljadi jeste l čuli šta j novo?«. Svi bilo gledu a strina Evča krenila objašnjavat da j danaske tako vrime da nema dana da nema štagod novo. Baka Janja nastavlja: »Čeljadi, sinoćke obećali nanom sokoćalu od televizije da iđu cine nadol«. »Ko j javio? Ni javio makar ko Janjo?«, pita baka Manda. Objašnjava da j cigurno drimala dok su javljali. »Mando, ta nis od danaske. Ko drugi može javit i obećat tako štagod neg vlast. Kaže, taka im politika oduvik. Cine nadol, da se ope vidi ko se i kako brine za svit«, bisno će baka Janja. Strina Evča će sva važna: »Pa zato smo išli birat ko će bit vlast. Nek se sade kogod proba bunit. Pa to j taka politika kako ste rekli, da cine iđu nadol«. Što baka Janja volji dočekat strina Evču: »Evča, već vrapci znu da kad kogod sam naspomene štagod od vlasti, države jel politike ti s oma tu ko zapeta puška. Odavno študiram otkal se ti u to sve razumiš pa još ondak uvik tiraš na vodenicu od vlasti? Ne b se začudila da i ti imaš kaku hasnu jel da ti opsinjalo ono sokoćalo od televizije? A moždak i jedno i drugo?«. Ope će, upire prst u strina Evču: »Evča po ko zna koji put uprazno divanimo, kako b rekla mlatimo praznu slamu. Ako j divan od vlasti ti se praviš grbava. Pa s miseca se vidi koliko j sati. Evo ni prošlo vrimena kako s obećali pa ope obećavu. Pa kasmo je izbirnili oni obećali kako se moderno kaže, stabilne cine. Kad gle ono mal, mal pa cine nagor«. Baka Marica se rasprima, skida frosluk: »Čeljadi evo kako ste počeli od cina ja se uparila. Gorim. Pa sićam se koda j bilo juče šta s divanili kasu izbirniti. Potli bilo svašta pa i ono da j dva jajceta dosta za dan. Znate na šta mislim? I onda rekli da iđu cine nadol. I kako sade ope? Pa ako tako krenu it cine nadol mlogo šta će bit badava«. Baka Manda usmi. Silom se sustavlja: »Svite moj dragi, pa mi već neb tribali virovat svojim očima i buđelaru već znate komu. Koje sve cine nisu ošle nagor od onog dana kasu isle nadol? Glete sam kruv. Šta š gorje? Kako čujem cina površitog žita j ko prošle godine a kruv ošo nagor. Dete vi mene kažte kako tako štagod smije poskupit ako vlast ne da? Ispada da se vlast stalno tezma sa dućandžijama. Pootvarali se ti stranski i naši veliki dućani. Nema šta im vlast ni dala a gle sade oni tiru po svojmu. Pa ko j tu jači. Vidim ja da tu svako gledi svoju hasnu. Cigurno da tu i vlast ni brez putra na glave. Kako može bit drugojačije? I na kraju vala znate priko čiji leđi to iđe?«. Baka Tonka sva snuždita triše nos maramkom pa divani kako j njoj sade već sve jedno jel cine iđu nagor jel nadol. Kaže da njoj ništa veliko ne triba. Da za struju i vodu ima, ruvo ne kupuje i jide ko vrabac. Kaže da će ju njezini saranit pa ni tu ne mora brinit kuće cine. Baka Janja će na kraju: »Eto dokle smo dotirali? Jedni imu hasne od vlasti, jedne opsinjalo ono sokoćalo od televizije, jednima baš briga a jedni pobigli na truli zapad. Ispadne da s nama što smo ostali mož kako oš«. Slušam pa isapim u sebe: »Koliko se ja mogu razumit ute cine cigurno j da baka Janja ima pravo«.

U NEKOLIKO SLIKA

Sezona pravljenja zimnice

Gulaš od junetine i svinjetinje

Srijemci su nadaleko poznati po pripremi dobre hrane, raznih mesnih specijaliteta, posebno pikantnih delicija i gulaša pripremljenog u kotliću. Za pripremu gulaša u kotlu uglavnom se u kuhanju okušavaju muškarci i prilično su vješti u tome. Kažu da je odabir kvalitetnog mesa, povrća i začina važan za njegovu pripremu, ali da je važna i dužina kuhanja i vještina kuhara. Ekipa iz Hrtkovaca, predvođena kuharom **Robertom Marušem**, privukla je posebnu pozornost na *Gastro festu* u Nikincima. Zbog svoje kulinarske vještine drugi su put osvojili prvu nagradu na ovom događaju. Iako kuhari nerado otkrivaju tajnu svog kuhanja, pristali su otkriti recept za naš tjednik. Kažu da je specifičnost njihovog kuhanja u prirodnim sastojcima i kuhanju s govođom mašću i maslinovim uljem, što mu daje poseban okus.

Sastojci:
4,5 kg svinjskog i junećeg mesa
2 svinjska papka
maslinovo ulje
goveđa mast
vlasac
bosiljak
majčina dušica
kopar
ružmarin
2,5 kg crnog luka
1 kg ljubičastog luka
2 veća poriluka
celer
2 mrkve
đumbir
glavica češnjaka
1,5 kg rajčica
1/2 l kuhane rajčice
2 paprike babure
6 ljutih paprika
1 limun
1 do 2 čaše crnog vina

Priprema:
Staviti meso u marinadu pripremljenu od soli, papra, češnjaka u prahu, ružmarina i crnog vina. Ostaviti da stoji pola sata. Meso prvo popržiti u kotlu s malo goveđe masti i maslinovog ulja. Kada se isprži, izvaditi ga u zdjelu. Dodati narezani crni, ljubičasti luk i poriluk u masnoću gdje se pržilo meso. Dodati pirjanom luku i poriluku korjenasto povrće: đumbir, mrkvu i celer i u maloj količini ostale začine: vlasac, bosiljak, majčinu dušicu, kopar i ružmarin. Kad je napola kuhano, dodati meso, marinadu u kojoj je bilo meso, kilogram i pol svježe oguljene rajčice i 1/2 l kuhane. Kuhati tri do četiri sata. Kada je kuhano, dodati malo bosiljka, kopra, koru od limuna i malo maslinovog ulja. Po želji služiti uz makarone, kuhani krumpir ili rižu.

KuHaR tradicijskih jela pripremamo uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

25. Likovna kolonija
Colorit

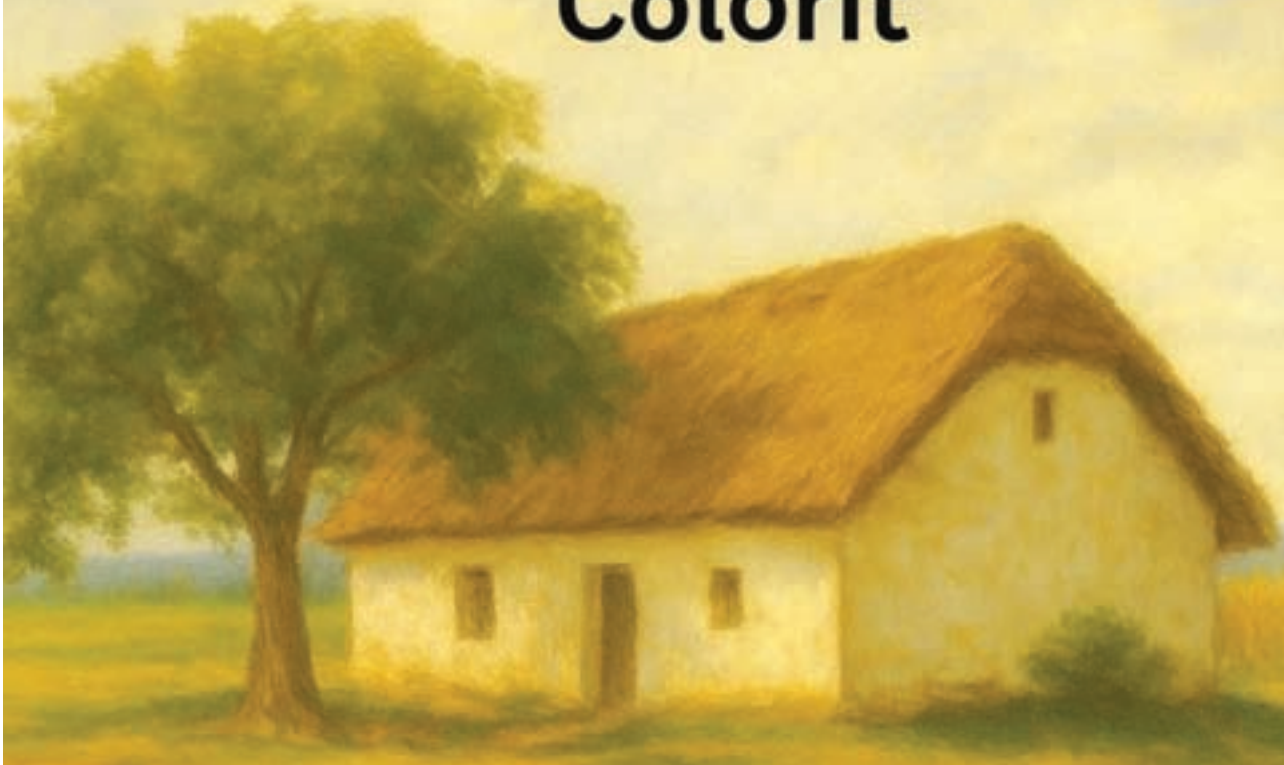

HKUD *Vladimir Nazor* Sombor

27. rujna 2025.
Salaš *Matarić* Gradina

početak u 9 sati

HRVATSKA RIJEČ

ZAVOD ZA KULTURU VOJVOĐANSKIH HRVATA

PRETPLATITE SE

TUZEMSTVO
- ☐ 6 mjeseci = 1300 dinara
- ☐ 1 godina = 2600 dinara

*** INOZEMSTVO**
- ☐ 6 mjeseci = 75 eura
- ☐ 1 godina = 150 eura

* Zbog povećanja troškova dostave novina primorani smo povisati cijenu pretplata.
Hvala na razumijevanju.

Dostavite nam kopiju uplatnice i popunite adresu na koju želite da Vam stiže »Hrvatska riječ« svakog tjedna

HRVATSKA RIJEČ
Ime i prezime: _____
Ulica i broj: _____
Mjesto i zemlja: _____
Telefon i e-mail: _____

www.hrvatskarijec.rs

Hrvatska riječ u **PDF**-u
Pretplata na internetsko izdanje

- Tuzemstvo: 1000 dinara godišnje
- Inozemstvo: 10 eura godišnje

Nalog otvorite na hrvatskarijec.rs/pretplata

SWIFT: **OTPVRS22**
AD MS Fil. Subotica
IBAN: **RS35325960160000218862**
NIU Hrvatska riječ
Preradovićeva 11, 24000 Subotica

Ovu narudžbenicu i uplatnicu pošaljite na adresu uredništva:
NIU »Hrvatska riječ«
Preradovićeva 11, 24000 Subotica
Uplatu izvršiti na broj žiro računa: **325950060001449230**

RADIO MARIJA
Kršćanski glas u vašoj kući!

FREKVENCIJE:
NOVI SAD 90,0 MHz
SUBOTICA 90,7 MHz
SOMBOR 95,7 MHz
NIŠ 102,7 MHz

www.radiomarija.rs
@Radio.Marija.Srbije
@radiomarijasrbije

KONTAKT:
Ured: 024/600-099
Program: 024/600-011
SMS: 063/598-441

Slušajte nas i na aplikacijama:
Radio Marija Srbije
Radio Maria play

ILI-ILI

AKCIJA

Priključenje **BESPLATNO**

\+ Birate između:
- 6 meseci po **1 dinar** ili
- 12 meseci sa **50% popusta**

AT *Astra Telekom* **011 44 22 009**

HGU FESTIVAL BUNJEVAČKI PISAMA

25 godina festivala

POKROVITELJI

28. 9. 2025 u 19 sati

sportska dvorana
tehničke škole „Ivan Sarić"

ulaznice u pretprodaji na telefon
063 80 87 836

cijena ulaznice: 400 rsd

Generalni pokrovitelj festivala

OPĆINA KAPTOL